

ВЕРКОР ВЪЛЧИ КАПАН

Превод от френски: Симеон Хаджикосев, 1981

chitanka.info

Бяха го видели да се навърта няколко пъти. „Мълчаливец“ — казваха търговците. „Симпатяга“ — противопоставяха се полският пазач, кантонерът и горският. Осведомен, без да го изтъква — доверяваше учителят, — за да узнае нещо за собственика на някоя нива, гора или къща; за произхода, възрастта и репутацията му; оставяйки да бърбят — кой ли не обича да го прави? — слушайки разсеяно; този детайл привлече вниманието на учителя и после той неколkokратно се връщаше към него.

Престоите му в селото траеха малко. Отсъствията му — повече. И после будкаджийката го забелязваше да слиза от автобуса, който изчаква в Оксер влака от Париж. Облечен все в габардинен балтон, тип реглан, тъмносин и добре скроен. С чанта-куфарче в ръка. Наемаше стая над будката.

Пощаджията, който имаше роднини в съседната околия, твърдеше, че го познал, като се навъртал тъдява, „бъррейки с моя колега“ — казваше той. И като го разпитал, колегата му потвърдил, че непознатият е известен из цялата област с появяванията и изчезванията си. Целта му беше неизвестна. Тъй като изглеждаше безобиден, езиците се раздвижваха само когато биваше там. После го забравяха.

Въпреки че живеехме далече, слухът за съществуването му стигна и до нашите уши. Но тъй като никога не го бяхме забелязвали, нито баща ми, нито леля ми, нито аз му обръщаме особено внимание.

Всъщност аз не съм любопитна. И никога не съм била. Винаги съм се стремяла да приемам нещата такива, каквито са, без да задавам въпроси. Не казвам — без да се вълнувам.

Леля ми пък обичаше да разпитва, когато идваше раздавачът или месарят с камионетката си. Но тъй като бяхме далече от селото и не се месехме в клюките и сплетните на обитателите му, аз не се интересувах от техния внезапно изчезващ гост.

Две години преди това Де Гол беше приключил войната в Алжир. Някои предполагаха, че непознатият може да е от демобилизираните младежи, които търсеха къде да се „приземят“. Други бяха на мнение, че е геолог на някой предприемач. Трети пък — забелязвайки предпочитанието му към махалите в съседство с гората — мислеха, че се касае за някакво ловно дружество. Тези съображения не ме интересуваха.

Но понеже скоро щях да навърша 18 години и живеях в усамотение с двама зрели хора, бях във възрастта, когато вниманието на момичетата бързо се възпламенява. Когато говорех за непознатия, го описвах хубав и едър, загадъчен и мълчалив. В кръчмата се хранел сам, без да продума. Твърде малко бил склонен да завързва познанства. Тази студенина впечатляваше хората. И ако този портрет ме оставяше безчувствена, без съмнение това се дължеше на темперамента ми. Обичам самотата и не се отегчавам сама. Още от малка съм луда по книгите и не по-малко пристрастена към музиката и грамофонните плочи. Съществуването ни встрани от селото чудесно ми подходеше. Не желях никакви промени.

Тогаво живеяхме в областта Анси льо Фран, недалече от Армансон, в една лесничейска къща в покрайнината на гората Лошю, една от ония рехави горички, които ограждат Бургонския канал и предвещават Отския лес. Това усамотение допадна на моята саможивост. Дължах я несъмнено на детството си: рано са ме дали на бавачка, а после, на шест години — на пансион при монахините в Белгия — по причини, които никога не съм се опитвала да узная, бидейки твърде любопитна, както казах. Може би се боях да наруша спокойствието си: когато връстничките ми ме питаха защо никога не виждат баща ми, аз бързах да отвърна, за да ги отрежа изкъсо, че е посланик (а той беше търговец на дърва). Не по-добре познавах и майка си и не узнах от какво е умряла: дълго време монахините криеха смъртта ѝ от мене, за да избягнат потресението. Още по-малко узнах за живота ѝ като момиче и млада жена. Не се учудвайте прекалено — подобна липса на любопитство често се среща при децата. Това е също така и смесица от дискретност и свенливост: познавах едно момче, което нито веднъж, докато баща му беше жив, не го беше разпитвало за младостта му, а след като го изгуби, не престана да подпитва старите му приятели.

Когато с течение на времето монахините трябваше да ме уведомят, мене, момиченцето, че майка ми е умряла, тяхната предпазливост беше излишна — не изпитвах нищо. Тази смърт ми се струваше нереална — каквато ми бе изглеждала и майка ми. Тя идваше да ме види от дъжд на вятър, двамата с баща ми често сменяха местожителството; за мене тя беше митична жена, красива и разсеяна, сякаш меланхолична, която едвам ми продумваше, слушаше ме

усмихната, ала умът ѝ очевидно беше другаде. После я виждах, как, сподирена навярно от някаква потайна мисъл, ококорваше очи, почти в паника, като пред ужасен призрак. Аз оставах *сащисана*, както казват в Бургундия.

Но дори тези посещения протичаха малко нереално. Край, тя беше умряла нямаше ли да я видя повече, как си обещва очите? Това щеше да бъде само по-дълга, по-трайна нереалност — и по-неясна. Бях тъжна, разбира се, но също така и — как да кажа — умиротворена, почти облекчена, че нямаше да понасям повече тези срещи, които ме смущаваха, вместо да ме ощастливяват.

После баща ми дойде да ме вземе, придружен от една непозната. Това беше леля Жо, неговата сестра. Вдовица отскоро, тя беше отишла да живее при брат си вдовеца. Аз бях на единайсет години. В продължение на всичките тези години бях виждала баща си само два пъти: когато ме отведе при монахините и за първото ми причастие. Разсеян, надменен, мълчалив. А аз бях толкова притеснена, че не изпитах нито мъка, нито учудване. Нито пък привързаност.

Като се прехвърлих в горската къща, само смених жилището и обкръжението. Тъй като не знаех друг подслон освен злокобния пансион на монахините сред една равнинна местност, този чифлик сред гората ме очарова. Оттатък моята уединеност беше смущавана от шумната и често престорена жизненост на съученичките, повечето вече лицемерно набожни, сред които не успях да си намеря нито една сърдечна приятелка, нито дори другарки, на които да разчитам. Тук дърветата, околната тишина, населена от птичи песни, шепотът на вятъра в клоните, насмешливото шумолене на потока — всичко ме съпровождаше в едно неизтощимо очарование.

Сутрин, за да отида в гимназията в Анси льо Фран, прекосявах гората до пътя, където чаках училищния автобус. Щом се върнех за следобедната закуска, още от първите хубави дни прекарвах навън до вечерта. После баща ми ме караше да уча — и така на 17 години си взех матурата без затруднения. После си дадох една година за размишления, преди да си избира път в живота. Мислех да стана ветеринарна лекарка.

През септември същата година се появи в областта, явяващ се и изчезващ, загадъчен, мълчаливият непознат със синия балтон.

Баща ми често трябваше да отсъствува заради продажбата на дървения материал. В началото на съвместния ни живот това помагаше и на двамата ни да свикнем един с друг. Тогавашното му държане спрямо мене наистина можеше да възпрепятствува това привикване. Защото понякога, като ме срещнеше ненадейно в хола или в коридора, той изглеждаше учуден. До такава степен, че в подобни мигове ми се случваше да се съмнявам в собственото си съществуване. У детето чувството за самоличност зависи много от погледа на възрастните. На първо време погледът на баща ми, показващ изненада, ме измъчваше, правеше от мене сянка — коя бях аз? Впрочем, няхах причини да се оплаквам от него — рядко ядосан — ала често отсъстващ. Казвах си: нямам късмет. И той ли щеше да се държи с мене като покойната ми майка?

Но малко по малко разбрах, че това не бяха същите отсъствия. Разсеяността на майка ми беше изцяло вътрешна. Той пък се оставяше да го разсейват външно. Постоянно изглеждаше, как да кажа, някак си нащрек. Лесно се стряскаше. Грижливо затваряше вратите. Необщителен. Това, че беше саможив като мене, по ми беше неприятно, но си мислех, че ще ми обръща повече внимание. Това беше голямата ми грижа. С течение на времето той взе да привиква към присъствието ми, но растящата му привързаност беше циклична, минаваше от буйство в равно спокойствие: обичаше ме, когато мислеше за това, и то — почти яростно. Спомням си целувки, бурни прегръдки, разкошни играчки при завръщанията му, следвани от периоди, през които — претрупан с работа — той почти не ме забелязваше. През седемте години, които преживях край него, голяма част от времето изразходвах в това да привличам вниманието му. Може би привързаността ми към него се е родила от тия усилия.

Отношенията ми с леля Жо бяха сърдечни, без никога да успеят да станат дъщерни. Аз бях момиче, после импулсивна девойка, загрижена за независимостта си. Леля Жо не умееше да приспособява — за своя чест, може би — непреклонния си характер към ласкави обноски. А когато се опитваше да го прави, беше ужасно — лицето ѝ се превръщаше в една сладникава гримаса. Но понеже, общо взето, тя беше чевръста и предана, аз я обичах.

Понякога отношението ѝ към баща ми ставаше странно. И братът, и сестрата бяха опърничави. При все това тя се прекланяше

пред силния пол и рядко упорствуваше. Друг път, без да мога да схвана защо, само след няколко прошепнати думи, които не можех да чуя, внезапно го виждах да бие отбой. Не обичах тези мигове. И защото едно дете не обича да вижда баща си унизен, и защото потайната причина ме тревожеше. За щастие това рядко се случваше и през останалото време можех да изпитвам спрямо него чувство на уважение и доверие, способни да удовлетворят нуждата ми от сигурност. Фигурата му — висок и строен — по-късно щеше да понапълнее, брадичката му ала Хенрих IV, леко прошарена, дълбокият му и звучен глас — всичко това ме насърчаваше.

* * *

Една вечер, тъкмо когато сядяхме на масата, ни изненадаха гласове откъм гората. Тя беше наша собственост и никой не минаваше оттам. Отначало почти недоловими, гласовете се приближаваха. Баща ми погледна леля, която внасяше супата, остави лулата си и стана, за да види какво става. Беше направил две крачки към прозореца, когато неколккратно се потропа на вратата. Аз оставих купчината чинии и отидох да отворя.

Още не се беше смрачило напълно. Съгледах три фигури на външното стълбище: двама възрастни ловци подкрепяха трети човек. Той не изглеждаше в ред. Цялото долнище на панталона му беше окървавено.

Отначало помислих, разбира се, за ловно произшествие. Докато леля ми и аз помагахме на единия от ловците да разположи пострадалия върху един диван, баща ми разпитваше другия. Той беше селянин — започваше от Адам и Ева и се загубваше сред подробностите. Баща ми губеше търпение. Аз слушах небрежно. Накратко, двамата ловци се връщали полека от хълма по прекия път из просеката, когато чули някой да стене. Трябвало да потърсят малко наоколо, за да открият накрая този млад мъж, скрит в папратта, легнал по гръб. Единият му крак бил прострян, а другият — свит и захванат точно над глезена в един вълчи капан. Бил примрял и с ожулени ръце, изтощен от безуспешните опити да разтвори зъбците на капана.

Ненавиждах тези вълчи капани, а дважд повече, че баща ми ги слагаше за лисици около къщата. Въпреки табелите се страхувах от нещастен случай. Ето че страховете ми се оправдаваха, но аз естествено се въздържах от каквато и да било забележка.

Раненият стенеше тихичко. Блед, със затворени очи, изглежда беше в безсъзнание. Дали нямаше счупена кост? От крака беше изтекла доста кръв, но нито леля ми, нито аз се осмелявахме да почистим раната, толкова отвратителна изглеждаше тя. Баща ми телефонира на лекаря.

Главата се извърна върху възглавницата. Лицето беше строго хармонично — не го познавах. Нито леля ми, нито баща ми. Човекът не беше от околността. Тогава се запитах дали си нямаме работа с губещия се непознат. Такъв, какъвто ни го бяха описали: едър, млад, облечен в своя габардинен балтон. Като го видях ненадейно, и то при такива обстоятелства, се заинтересувах от него... Защо ли се навърташе наоколо? С какво ли се занимаваше? Скръбната му мъжествена красота, в която трептяха приливите на страданието, ме вълнуваше.

Ловците си тръгнаха, след като пийнаха по чашка. Лекарят дойде малко подир това и веднага ни успокои — нямало счупване на пищялката. Нито пък на фибулата, поне при опипване. За всеки случай по-късно трябвало да се провери и чрез рентгенова снимка. Но дотогава стигали една прикрепяща превръзка и няколко дена почивка. Той почисти раната, направи няколко шева, инжекция против тетанус и отиде да търси материал за превръзка.

Облекчен от грижите, раненият се съвземаше. Цветът на лицето му се възвръщаше. Баща ми искаше да го пренесе в болницата, но лекарят го разубеди — в болницата не стигали легла и болният бързо щял да бъде отпратен у дома си. А това „у дома си“ — призна попитаният младеж — беше един шести етаж без асансьор в Париж, а в селото — една стая без чешма над будката. Щяло да бъде за предпочитане — съветваше лекарят — да го задържим в къщи два-три дена, ако ни е възможно. Леля ми призна, че имаме достатъчно място, за да го подслоним. И аз намирах, че тъй като сме виновниците, това беше дребна работа. Баща ми отначало изглеждаше против, пък после склоних.

Разбрах първия му порив — един непознат в къщата несъмнено щеше да смути общата ни саможивост. И аз трябваше да призная пред себе си не без насмешка, че ако непознатият беше малко по-възрастен, едва ли щях да настоявам толкова. При все това той ни благодареше за гостоприемството. Инжекцията за местно обезболяване беше облекчила болката му и той дори се беше поразвеселил. Но баща ми не споделяше тази веселост. Той зле прикриваше нетърпението си и аз разбрах какво си беше наумил — да узнае какво търсеше този човек в нашата гора. Сложила ръка върху ръката му, леля ми го задържахше да не разпитва — щеше да бъде нечовешко и несправедливо да се подлага веднага на разпит човек, пострадал по наша вина. По-добре щеше да бъде да се почака с приветлива любезност, докато се лекува кракът му и най-тежкото за него мине. Такова беше и моето чувство. Така че баща ми се въоръжи с търпение. Лекарят се върна, направи превръзката и си отиде. Леля ми претопли супата. Стомахът ми куркаше от глад и най-сетне можахме да седнем на трапезата. Поднесох на дивана ядене на ранения, който, облегнат на възглавници, призна, че произшествието му е отворило апетита. И действително той добре се справи с вечерята. Баща ми говореше малко. Усещах, че едва се сдържа. Тъй като по време на десерта раненият се извиняваше за неприятностите, които ни създава, баща ми се възползва от случая.

— Ами да — каза той малко грубо, — що за идея да се вмъквате в частна гора. Не видяхте ли табелите?

— Да — отвърна младежът спокойно.

— Е и?

— Обикновено това са табелки за сплашване. Няма нищо зад тях.

— Това не е извинение, за да се вмъкваш в чуждо.

— Не е, наистина. Но аз се бях заблудил.

— Къде отивахте?

— Никъде. Изследвам терена.

— За кого? И с каква цел?

— За „Пътно управление“.

— Какво пък ще търси „Пътно управление“ при нас?

— Става дума за едно отклонение на автомагистралата...

— В какво направление?

— От Оксер за Троа.

— Все пак няма да го прекарате чак толкова близко.
— Може би малко по-нагоре.
— Тогава какво правехте тук?
— По-нагоре ли?
— Тук. При нас.
— Казах ви: заблудих се. В гората, разбирате ли...
— Че нали сте инженер? — каза саркастично баща ми.
— Само в известен смисъл — отвърна другият, без да престане да се усмихва мило.
— Как така? — рече баща ми.
— Професията ми е сложна: топография, геология, социология, анкети, по малко от всичко.
— Какви анкети?
— С хората: ако трасето се утвърди, нали ще има отчуждавания...

Чувствувах се като на тръни — вече не съществуваше никаква тайна и макар че оня намираше отговор на всеки въпрос, това, изглежда, ядосваше баща ми. Защо ли? В какво ли го подозираше? Всеки случай, не и в опит за кражба. Сега той мълчеше, след като беше попитал за всичко и беше получил всички разяснения. Пиехме билков чай. Младежът на дивана беше все така в кротко настроение. Баща ми беше станал, за да си вземе пури. Внезапно се извърна и запита:

— Как се казвате?

При този съвсем естествен, но малко закъснял въпрос, който раненият вече не очакваше, го видяхме да се колебае две секунди, сякаш затруднен. Той примигна и изрече набързо:

— Жюлиен Дюран.

Запитах се дали това беше истинското му име. Защо беше това колебание? Като че ли, запитан изненадващо, беше забравил пригответения отговор.

Леля ми се въсеше. Баща ми гледаше момчето втренчено. И тримата бяхме помислили едно и също и изведнъж подозрителността на баща ми не изглеждаше така оскърбителна.

При все това мотивите му ми изглеждаха лесно обясними. Пък и анонимността не беше ли пръв дълг на всеки анкетатор? Що се отнася до другото, всичко, което беше интригувало хората — начинът, по който се появяваше и изчезваше, по който се осведомяваше за тоя или

оня, — всичко това се обясняваше напълно от професията му. А пък че се е заблудил в гората — не беше първият — дори да е имал компас.

Дали и баща ми беше стигнал до същите заключения? Той престана да настоява и предложи пура на младежа, но оня се извини: „Не пуша.“ Сетне заяви, че е изморен. Леля и аз му помогнахме да стигне до стаята на куц крак. Баща ми му донесе една от пижамите си. Оставихме „Жюлиен“ да си отпочине и поспи. На сутринта, докато разтребвах стаята му, забелязах, че не беше използвал пижамата.

* * *

Рано на другия ден баща ми трябваше да замине по своите търговски работи във Вогезите. Каза ни, че ще отсъства два-три дена. Не беше спокоен и почувствувах, че би отложил пътуването, ако можеше. И докато сестра му приготвяше куфара на горния етаж, каза, като си сипваше кафе: „Неприятно ми е, че ви оставям самички с този тип.“

— Какво може да ни направи, след като е ранен — успокоих го аз.

— Да използва чара си. Умната — рече той — и дръжте се на разстояние.

Аз се почувствувах малко засегната. Не съм и помисляла, че се безпокоеше за добродетелта ми. Думите „чара си“ по-скоро показваха страха му, че оня би могъл да ни обае, леля Жо и мене. С каква цел? Да се ожени за мене заради зестрата ми? Поне трябваше да имам такава.

При тази мисъл забелязах, че баща ми въобще не ме гледаше. Той се взираше замислен в дъното на чашата си, сякаш искаше да разчете знаците на утайката. Не без изненада разбрах, че той се безпокоеше толкова много не заради мене. Дали не заради леля Жо? Едва ли. А за кого тогава? Нали щеше да отсъства. За общото ни спокойствие ли? Наистина не виждах нито защо, нито как. При все това се усещах объркана. От една страна, в полза на момчето беше тоя улегнал и меланхоличен „чар“ — една тъга в очите, която усмивката не изличаваше, — внушаващ ми доверие, дори симпатия (и може би малко повече, но аз никога не се увличам). А какво, от друга страна? Тъкмо това кратко колебание да си каже името — а не ли да го скрие

— което се обяснява вероятно с някакво нареждане. Но не е ли най-просто да го разпитаме откровено? Само че аз не знаех как да се заема с това, без да го обидя. Леля ми, привилегирована от възрастта, прояви по-малко предпазливост.

— Какво вярно има в тая лъжа за автострадата? — попита тя любезно („хич не си поплюва“ — рекох си).

Момчето застина, както беше захапало филията. Тримата закусвахме, след като баща ми беше заминал. Бяхме настанили ранения в едно кресло, а болният му крак беше изтегнат на една табуретка.

— Що за въпрос! — възпротиви се той, вдигайки вежди. После се изкиска и отхапа невъзмутимо от порязаницата.

— Това не е отговор — рече леля.

— А вие как бихте отговорили? — каза той без сръдня. — Иска ми се нищо да не съм чул. В какво ме подозирате?

— А, само че искате да оправдаете... — тя замлъкна.

— Какво? — попита той.

— Това вмъкване у нас.

— Бих могъл да ви разбера, ако бях прекрачил някаква ограда. Но нищо не известяваше влизането в частна собственост.

— Ами табелките. Вие сте ги видели.

— Горските слагат същите, за да прогонят браконьерите.

— Е, да, горските...

— ... пък не слагат капани. Това е незаконно и опасно. Ето доказателството.

— Има много лисици, които ни душат кокошките — отвърна живо леля ми.

— Такава ли била работата? — удиви се той.

— Каква работа?

— Загдето слагате капаните?

— Ами че каква друга? — каза леля.

— Това ви и питам — отвърна той и като отпиваше на малки глътки от какаото, я гледаше втренчено.

Макар че трябваше да се чувствавам на страната на семейството, не можех да не му се възхищавам как успяваше да преобърне ролите, без привидно да оказва натиск.

— Залогът е неравностоен — продължи той. — Ако ловците не ме бяха открили... Има смъртна опасност, и може и други като мене, деца, да речем, да се заклещят. И десет хиляди пилета не оправдават този риск.

Това беше вярно и по гърба ми полазиха мравки. Винаги се бях примирявала с тия капани волю-неволю. От уважение към баща си. Наскърбяваше ме, че трябваше да се признае грешката му. Този превързан крак, прострян върху табуретката, ме караше да потръпвам: ами ако никой не беше минал покрай ранения?

— И все пак е странно — промълви леля.

— Кое? — попита той.

— Ами че тези табелки наистина разкандърдисват браконьерите, че никой не се осмелява да влезе, че ако някой иска да мине, си има пътека. Вие сте го направили нарочно...

— Аз идвах по пътеката. Тя върви по посока изток-запад, а аз търсех юг. — Изведнъж, но без рязко движение, той остави лъжицата, скръсти ръце и се наведе напред.

— Е, хайде, изплюйте камъчето — изсмя се той. — Какво искате да узнаете?

— Ами... нищо.

— Хайде, хайде. Вие ме подозирате, че съм много любопитен, нали така?

— Вие си го казахте — пошегува се на свой ред леля Жо.

— Но това не е престъпление...

— Най-малкото е неделикатност.

— ... и при това ще имам оправдание — толкова са ми говорили за едно хубаво момиче — уточни той, като ме гледаше, и аз поруменях.

— Кой са ви говорили? — попита леля.

— Хората. И не са ме излъгали. Госпожицата е много хубава.

Щях да почервенея още повече, ако не си бях казала: „Че това обяснение ли е? Автострада или не, ами ако присъствието му в нашата гора не е било случайно?“. Не можех да повярвам, разбира се, че причината съм аз. А кой тогава? Каква цел преследваше той? Какви бяха предчувствията на баща ми? И от какво да се боиш при такова лице — повече откровено, отколкото меланхолично? Очите му бяха спокойно вперени в мене. В изражението им нямаше нищо двусмислено. Не можах да се въздържа да не пресрещна погледа им.

И тогава с мене се случи нещо особено, което си обясних едва много по-късно. Като се кръстосаха погледите ни, внезапно ми се стори, че се съглеждам в зениците му като в огледало — за миг повярвах, по някаква странна илюзия, че вместо неговото, виждам своето собствено лице — издължено, разкривено — после веднага видението изчезна напълно. Но то ме смути и разтревожи. Какво ми ставаше? Така да се оприлича на него. Дали това не беше знак за раждащо се чувство? Трябваше да реагирам.

Някак странно чух, че и леля ми го пита бавно, сякаш заинтригувана:

— Но кой сте вие...?

Той разпери ръце: „Не съм ли се представил?“ А сетне, покланяйки се до кръста: „Жюлиен Дюран — повтори той, — инженер от...“

— Искан да кажа — от какво семейство сте? Откъде идвате?

— Ами... от Париж...

— Там ли сте роден?

— В Париж ли? А, не. — И след миг добави: — Роден съм в Рокроа, щом искате да знаете. До белгийската граница.

Ние живеехме в Йон. Леля ми се мръщеше и мърмореше: „Рокроа... Рокроа...“, сякаш това име ѝ навяваше спомени. На мене не ми говореше нищо. Даже не знаех къде се намира това градче.

Вече познавах толкова добре леля и изразите ѝ. Колкото и незабележима да беше, мрачина въсеше челото ѝ.

— И родителите ви ли са оттам? — попита тя.

— От Рокроа ли? Да, баща ми. Майка ми е от Хавър.

— Кога сте роден?

— Малко преди войната.

— А баща ви жив ли е още?

— Не — отсече той и видях, че помръкна.

— А майка ви?

— Също не.

Беше произнесъл това още по-тихо, втрепенен в покривката. Дали това не беше скорошна скръб? Не посмях да го попитам. Леля ми също. Тя стана, за да раздигне масата. Помогнах ѝ мълчаливо. Без да си го кажем още, ние все повече се присъединявахме — макар че нищо в този диалог не ни навеждаше на това — към усещането на баща ми:

подозрението, че той Жюлиен Дюран не се намираше случайно по нашите места.

Когато се върнахме от кухнята, той не беше помръднал. Усмивна ми се така непринудено, че не можах и да не му отвърна с усмивка. Но бързо се оборавах — да пазя разстояние. Леля седна срещу него и облакътена на масата, подпряла брадичка върху длани, го заразглежда.

— Разказвайте — рече накрая тя.

— Ама... какво? — попита той.

— Знам ли какво? Всичко... Вие сте у нас, а ние нищо не знаем.

— Не съм пожелал да дойда тук — забеляза той кротко.

— Хайде да не започваме отново!

— Добре. Но какво да ви разправам? Животът ми е безинтересен. „Пътно управление“ и това комай е всичко.

— Предпочитате да мълчите ли?

Това беше казано е хладен тон. Той направи любезна гримаса, нелишена от ирония.

— Май че вие ме намирахте преди малко любопитен, нали?

— Като компенсация — каза тя, без да се смути. Той също не се обърка. Погледна ме, сякаш призовавайки ме за свидетел:

— Добре — подхвана той в пародиен тон. — Родно място: Рокроа в Ардените, околийски град. Три хиляди и сто жители. Прочута битка. Укрепен от Вобан в 1691 година. Звездообразната крепост е останала непокътната, както и вътрешният град. Рождена дата: 7 септември 1936 година. На три години — възпаление на червата. На четири — морбили. На пет — заушка. На шест... Сега съм на 28. Да продължавам ли?

— Ако обичате — рече леля студено.

— Не бих искал да отегчавам госпожицата.

Той трябваше да се досети, че ще протестирам.

— Не се безпокойте — промълвих. — Продължавайте.

— Какво искате да узнаете? — каза той с внезапно променен тон, гледайки леля ми. — Как е умрял баща ми ли?

Очевидно това беше произнесено като предизвикателство. Може би, за да почувствува леля Жо нетактичността си? Но тя е дебелокожа, когато иска нещо. — Да, защо не — каза тя твърдо. Този път изглеждаше леко объркан, но за кратко. Като ме погледна отново, той разчете безпогрешно моето затруднение — без да осъждам леля си, аз

не обичах тази настойчивост да се изтръгват семейни тайни. Малко зъбатата му ирония изчезна от лицето му. И той ми отговори сериозно, на мене. Не на леля. Дори да беше произнесъл високо: „На вас и защото така искам“, нямаше да бъде по-ясен. Засрамах се малко заради леля Жо. Но той говореше:

„Бях на седем години, когато баща ми умря. Беше адвокат по професия и миров съдия. Кантонален съветник. За моите четири години той беше татко и нищо друго. Едър, малко пълен, понякога насмешлив, понякога плашещ. Имам малко спомени от първите си години. Помня го като възрастен, но той сигурно е бил съвсем млад. Може би трийсетгодишен. Детството ми на четири години — това бяха войната и окупацията. Дали видях баща си да тръгва в униформа? Три нашивки, това е всичко, което си припомням — новички, позлатени, върху едно сако, проснато на леглото. Капитан от запаса. После си спомням само един товарен влак, върволица от плоски вагони, абсурдно натоварени с огромни празни каси. Влачец се като охлюв под неумоливо небе. Аз и майка ми сме отгоре. Много хора са скупчени между касите с вързопчетата си. Всички вият, когато премине самолет. Аз се забавлявам хубаво, като се катеря. Но такива картини не означават нищо за госпожицата.“

Това беше истина. Аз съм родена след войната — старият конфликт, бягството за мене са праистория. Както войните при Империята или Първата световна. Но тази забележка малко ме засегна. Потърсих нещо да отговоря.

— А нима картините от Вердюн^[1] не означават нищо за господина?

— Боя се да не отегчавам хората — защити се той с усмивка. — Простете ми.

— Ако ни отегчите, ще ви го кажем — обеща леля.

— Точно така. Ще ме прекъснете. Е, добре — подзе той, — след това, понеже настоявате, идват нацистките песни, скърцането на ботушите, тромави войници с каски блъскат паважа. Ще ги видя по укрепленията как се придвижват и се упражняват. Ядем много ряпа. Парче месо е цял празник. Учителката в общинското училище се сменя на всеки три месеца. Веднъж пък беше един мършав, гърбав старец. Не се учудвам от нищо, всичко ми изглежда нормално, понеже не познавам нищо друго — дори опашките и гладорията, дори да бъдеш

без татко в къщи — нали за едно дете настоящето съществува открай време. Всяка промяна го интересува, дори мъничко го тревожи. Дори завръщането на забравения татко по болест след две години. Искам да кажа — на образа. На тази възраст две години се равняват на цяло съществуване. Трябваше ми време, за да привикна — беше много отслабнал, върна се посивял и брадясал. Но след като отново стана „татко“, вървах подире му като пале. Или поне когато си беше в къщи. Но това не се случваше често. Никой не биваше често там.

— Никой ли? — запита леля ми учудена.

— С изключение на старата ми гувернантка Жюли. Всъщност нещо като слугиня. Много я обичах. Когато оставахме самички двамата, се забавлявахме добре. Поради това си кротувах. Или поне през деня, защото да няма никой вечер край тебе, нито майка, нито баща, да те целуне в леглото, понякога това е тежко. Страх ме беше на тъмно. Хленчех и Жюли ми носеше сок. Ерзац, със захарин. Беше отворителен, но въпреки това аз го смучех, както изоставено дете си смуче палеца. Но баща ми не беше причина за това — уточни той живо. — Аз не му се сърдех за неговите отсъствия. Те не започнаха след връщането му, не, не, а малко по малко. Тогава бях вече на шест години. Без да разбирам много, бях вече в състояние да си представя някои неща. Мотивите ми убягваха, но отгатвах, например залога и заслугата. И ако те ми изглеждаха пълни със загадъчност, това беше обаятелна загадъчност. И всяко негово завръщане — винаги нощем, кратко и тревожно — ме изпълваше с неспокойна радост. Предусещах някакъв таен и опасен живот. И без да го упреквам заради него, обичах го още повече...

Внезапно клепачите му се притвориха. Челото му се сбърчи. Главата му клюмна. Гласът му одрезгавя и потрепери:

— Виж, отсъствията на майка ми...

След като се поколеба и се покашля, младежът млъкна. Лицето му отново помръкна. Дали съжаляваше за последните си думи? За недоизразения им, но едва прикрит смисъл? И още по-странно, той беше вперил и мене втренчен поглед, който ми напомни за мама, когато ококорваше очи. Ноздрите му, скулите и слепоочията му потръпнаха. Той промълви:

— Извинете. Не мога да си припомням за всичко това без вълнение. Дори и след двайсет години. — Той поклати глава и се

извърна.

От тактичност леля ми гледаше настрани. И аз направих като нея, раздвоена между вълнението и притеснението. След миг той се изправи на здравия си крак, като се подпираше с ръка върху масата. Поздрави ни и двете и едва тогава забелязах, че по време на разказа му не бях снела очи от него. Не, не бях прелъстена, нито обаяна. И все пак — малко запленена, но не от хубавия му глас, нито от пламенното му лице, а от нещо неназовимо патетично, което се излъчваше от цялата му личност. И крехко. И ранимо. И решително в слабостта си.

— Ще ми разрешите ли? — каза той. После, поемайки патериците, ни обърна гръб и като куцаше, прекоси стаята и се упъти към своята.

Отначало останахме мълчаливи с леля ми. Гласът му ме преследваше, както и загадката, която предусещах зад това прекъснато начало.

Сега, след като вече не беше при нас, но в мене още лъчеше сиянието на погледа му, то потвърждаваше любопитната ми увереност — че на мене, за мене — макар че леля Жо го разпитваше — той беше отговарял. Докато тя очевидно желаше просто една кратка биография, той се беше спрял — и защо ли? — на определен период от детството си. Сякаш за да ме приобщи към себе си. Или за да открехне пред мене някаква драма. Пред мене, която не исках нищо и още не бях съществувала по онова време.

Без нищо да каже, леля ми отиде да си вземе преждата (плетеше ми пуловер). Аз пък взех някаква книга, но буквите играеха пред очите ми. Поглеждайки от дъжд на вятър как леля Жо премята куките, я виждах как замислено хапе устни. Тя често правеше така, когато плетеше. Най-накрая попитах:

— Какво мислиш, лельо?

— За какво? — попита тя, без да повдигне очи.

— За това момче.

— А, за него ли? Какво искаш да мисля? — Очите ѝ си оставаха все в плетката. — Красив мъж. Какво друго да кажа?

— Не е в това работата. Аз питам...

— Не ти ли се харесва? — попита тя и се изкикоти.

— Моля ти се! Говори сериозно.

— А тогава за какво става дума?

— За това, какво търси тук.

Дали не се лъжех. Стори ми се, че куките се запремятаха почевръсто.

— Как тъй! — рече тя. — Ние го лекуваме и това е всичко. Ранен е по наша вина.

— Но какво е търсил в нашата гора?

Тя захвана бримка.

— Че не ни ли каза?

— Ти не му повярва.

— Ами, повярвах. Какво ти е щукнало?

Смехът ѝ не ми се поправи.

— Послушай, лельо — започнах аз...

— А, не, глупачето ми — прекъсна ме тя. — Това момче може би е много мило. Ние се грижим за него, защото това е наше задължение. Но аз го намирам безинтересен. Той самият ни го каза: „Пътно управление“ и точка. След петнайсет дена ще сме го забравили...

— Тогава защо го караш да приказва?

— Ами, за да минава времето. Пък и тъй е учтиво.

Замлъкнах смутена. Беше ли искрена? Бих се заклела, че преди малко тя беше развълнувана не по-малко от мене. Дали не беше по други причини, които вече не желаше да сподели? Сърдечна тайна? На възрастта на леля Жо това беше малко вероятно. А и оня, който разказваше — заради мене — за това далечно детинско съществуване, когато още не съм била родена... Главата ми бръмчеше от въпроси.

Или всичко беше съвсем просто, нямаше нищо подозрително — и аз бях тази, която глупаво се самонавиваше. Или пък нещо безпокоеше леля ми, както беше обезпокоило баща ми — но тя искаше да ме държи настрана. В този миг тя продължаваше спокойно да плете. Погледна часовника и каза, че е време да се нахранят кокошките.

Отидох в кокошарника с наострени уши. Дали не искаше да ме отдалечи, за да подеме сама разпита си? Не, не чувах нищо. Никой не шавна.

На обета не стана дума за нищо. Леля се безпокоеше само за състоянието на крака му. Младежът каза, че се подобрява, че всичко ще

се оправи бързо и от утре щял да се опита да върви по малко. Скоро след това щял да ни напусне.

Разговаряха за анатомия: голямата пищялка дали може да поддържа една счупена фибула? Колко време би бил опасен отокът под превръзка? Медицинските му познания ни изненадаха. Той обясни, че започнал да следва медицина, преди да се насочи към приложните науки. Тя го накара да говори още за следването си. Нещо като светски разговор. Нито дума за майка му, баща му, окупацията. Започнах да си мисля, че съм митоманка.

След обедата всички в семейството имахме навика да си почиваме. Жо и баща ми подремваха и аз се усмихвах понякога, като ги чувах как похъркват. Аз не спях никога и четях, полегнала в стаята си.

Този ден трудно се съсредоточавах при четенето. Препрочитах за втори път, без да се усетя, една страница от Сюпервиел, когато дочух, че на вратата леко се почука. Станах и я открях. Зад нея беше Жюлиен, подпрян на двете си патерици.

— Какво искате? — прошепнах аз.

— Не съм заспал — промълви той, без да помръдне.

Той дори и не подозираше, че аз...

— Но аз си почивам — прошепнах на свой ред с не особено любезен тон. — Почивайте си и вие, това е полезно за крака ви...

— Отегчавам се в стаята.

— Тогава идете в градината. Има шезлонги. Изтегнете се.

— Добре — каза той и добави: — Придружете ме.

В интонацията му нямаше дързост, но нямаше и плахост. Само малко настоятелност, подкрепена от погледа. Искаше да ми говори, това ми стана ясно. Поколебах се — какво искаше от мене? Да пофлиртува? Това не беше в стила ми. Нито в неговия, бях сигурна. Ако пак искаше да ми разказва спомени от детството, за войната, за вечно отсъстващите му майка и баща, покойници и двамата, не си струваше да го слушам. Да ги разправа на леля ми, това е от нейното време, не от моето. Щях да си вляза, когато, за собствена изненада, се чух да отговарям:

— Да... добре... щом като искате. Слезте долу. Ще дойда след минута.

Какво ми ставаше? Дали не се уплаших да не би да го обидя? Или пък дали противно на мислите ми не ме беше обзело

любопитство? Питам се, малко объркана. Докато се сресах, напудрих и си сложих червило — кокетка, казах си, — го чувах да слиза стъпало по стъпало, правейки възможно най-малко шум. Намръщих се пред огледалото. Защо това шепнене, тия крадливи жестове? И главното, защо му ставах съучастничка? Дали по този начин не мамех леля си?

Ала в момента — един бог знае защо — любопитството ми се пропиваше ако не от безпокойство, поне от някаква настоятелност. Впечатленията се подреждаха в мисли. Този човек имаше да ми казва нещо. Беше дошъл заради това. Абсурдност или мнителност? Щях да бъда с чисто сърце. Докато си сресвах миглите пред огледалото, си спомних как тази сутрин Жюлиен беше млъкнал, когато заговори за майка си. От много вълнение? Може би. Но най-вече — сигурна бях — заради присъствието на леля Жо. Не беше поискал да обвинява майка си пред нея. Несъмнено аз не си казах това така ясно — по-скоро беше смътно, но настойчиво впечатление. Като слизах по стълбите, усещах, че вътрешно потрепервам.

Градината се състоеше от една поляна, граничеща с един поток с мостче отгоре. От другата страна започваше гората.

Той ме чакаше на мостчето. В гората един обикновен заслон, покрит със слама, някога беше служил за подмяна на кучетата по времето на лова с хрътки. Още се виждаха, окачени на единствената стена, два медни рога, плесенявали от времето. Столове от тръстика бяха изоставени на пода. Жюлиен седна на един стол, аз — на друг. Той мълча дълго време, а моето сърце тупкаше.

— Много мило, че дойдохте — изтърси накрая глупаво.

Видя ме как се изправих от стола — това ли беше всичко, което имаше да ми казва? Чертите на лицето му изразяваха комична смесица от смущение и ирония. Като прекара длан през косата си, той я разроши усмихнат. После се наведе към мене, почти ме докосна:

— Всички тия вълчи капани — рече той, снишавайки глас и посочи с глава гората — не ви ли изненадват?

Предпочитах така — да мине в атака, както вече беше постъпил с леля ми. Опитах се да направя гласи си сигурен.

— Баща ми не можеше да понася повече да му душат кокошките. Намирахме поне една удушена всяка сутрин.

— Ами вратата? — каза той.

— Коя врата?

— Входната. От масивен дъб. Сякаш врата на затвор. С четири ключалки. И с жлеbove за напречен лост. И това ли е срещу лисици?

Открай време познавах вратата такава. Четири ключалки ли? Не ги заключвахме и никога не слагахме лости. Не си бях задавала такъв въпрос.

Някога трябва да е имало скитници — предположих аз, но се чувствувах неловко. Изведнъж и тази врата ми вдъхна страх. Както винаги ме бяха плашили вълчите капани.

— Защо ми задавате този въпрос? — попитах.

— Нали сте родена след войната? — запита ме той, без да отговори. Беше се изправил.

— Две години след нея. В четирийсет и шеста.

— Така е... — прошепна той като на себе си. — При освобождението аз бях сирак.

— На колко години сте били?

— На осем.

— А родителите ви по едно време ли са умрели?

— Не. Само баща ми беше умрял. Но аз нямах вече и майка, все едно, че беше умряла.

— Изоставила ли ви е? — запитах аз не толкова с безпокойство, колкото с притеснение и може би с някакъв страх.

— Може и тъй да се каже. Повече не я видях.

— Никога ли?

— Никога.

Той млъкна. Аз чаках, питайки се какво целеше. Сирак. Това е тъжно. Но оттогава са минали двайсет години. Той беше на двайсет и осем. Нямах да се натъжавам от толкова далечно минало, с което — повтарях си — нямах нищо общо. Дали той не прочете това, което мислех, в погледа ми? Навеждайки се отново, той сложи ръката си върху моята, която стоеше малко вцепенена, върху облегалото на стола. Не посмях да я издърпам от страх да не би да ме помисли за престорена богородица. Главно обаче за да не го прекъсвам в мига, когато може би щеше да разкрие това, което искаше да ми каже.

— Не искам да ви отегчавам — повтори той. — От вас зависи дали да продължа.

— Защо на мене се доверявате? — попитах кротко.

— Защото...

— Повече, отколкото на леля ми, искам да кажа...

Той се изсмя тихичко със смешен кикот. Очите му обаче не се смееха. Те впиვაха сериозно в моите сивия си поглед. Или синият. Избягвайки отново отговора, той прошепна:

— Майка ми беше много красива. Или поне аз я виждам много красива в паметта си: нямам никаква снимка от нея, никакъв портрет, нищичко. И никога не узнах кой ги е унищожил. Или изгубил. Тогава бях на осем години и това, което се случваше у дома и навън, не бях в състояние да си го обясня. Нито пък да схвана какво роптаеше в кухнята Жюли през шестте месеца, когато ме гледаше сама. Срещу майки ми, срещу „оня“. Отначало това ме плашеше, не държах много-много да го зная. Предпочитах да играя с нея на карти. На война, на екарте. Тя хитруваше и се смеехме. Когато остана без пари, трябваше да се реши да ме отведе другаде. У някакви старци, които едва познавах. Питам се, защо ли ме слушате...

Какво да му отговоря? И аз самата не знаех. Но цялата бях слух. Направих жест в смисъл „няма значение, продължавайте“. Но той не подхвана веднага. Беше вдигнал ръката си, която ми се стори ледена, от моята. Разглеждаше дланите си замислено, сякаш беше хиромант.

— Мислех, че ме обичаше — каза той. — И че обичаше и баща ми. Детето трудно си представя, не иска да си представи разделени родители. Отначало не знаех, че баща ми е бил пленник. На четири години дори нямах представа какво значи това, а майка ми казваше: „Ще се върне“. Тя ме глезеше, взимаше ме на ръце. Бях щастлив и спокоен. „Ще се върне“ — времето на очакване се изличава при децата и ако осем дена изглеждат цяла година, една изживяна година се забравя постепенно. Бях разглезен, животът течеше спокойно. Но сега пък понякога майка ми ме оставяше сам с Жюли по за два-три дена. Може и за повече, вече не помня. Свикнах и на това — детето привиква на всичко. После баща ми се появи отново и аз не го познах. Отслабнал, брадат. Почти се уплаших от него, преди да го заобичам лудо. Майка ми вече не отсъствуваше. Това беше пълно щастие. Баща ми се беше отдал на старата си професия — адвокат и миров съдия. Връщаше се на обед, вечеряше с нас, аз вървях подире му. Дали съм забелязал, че майка ми често беше разсеяна, че по-малко ме глезеше? Премислих това по-късно, по онова време нежността на баща ми ми стигаше. Спомням си, че един ден ме заведе у един черноборсаджия и

без да ме предупреди, ми купи едно автомобилче с педали. Доста поочукано, но каква радост беше, каква гордост! Върнах се съвсем сам с него в къщи, по улиците имаше, твърде малко коли.

После вечер взеха да идват потайно някакви хора и си отиваха. Затваряха се с баща ми. Впоследствие той започна да изчезва. Отначало един, после два дена седмично. После три-четири дена наведнъж. И аз свикнах, нали това е стара привичка на възрастните — да отсъствуват. По същото време и майка ми поднови отсъствията си. Обикновено през същите дни, когато и татко. И ето ме отново сам с гувернантката. Въпреки лошото настроение на Жюли, която все мърмореше. Хокаше ме, а после ме прегръщаше. Скоро баща ми престана да се весва денем. Идваше си само нощем. После и тия нощни посещения се разрешиха. Всяко едно беше празник за мене. Идваше си, без да предупреди, дочувах как стълбите скърцаха под стъпките му, прегръщаше ме в детското ми легло и имах правото да побъбря, колкото и да беше часът, та дори и три сутринта. Докогато си поисках — докогато можех. Той слушаше моите бръцолевения и аз заспивах щастлив. До следващия път.

А Жюли въздишаше — вече ви казах. Най-вече, когато бивахме сами, а мама беше заминала дявол знае къде. Но тя не казваше нищо и се задоволяваше само да ме глези. Месеци трябва да са минали така, докато една вечер, след ядене, майка ми ѝ направи страшна кавга. Чувах крясъците им. После — изненадваща новост — Жюли ме отведе в мансардната си стая със зачервено лице и ме сложи да спя на едно канапе. Беше ми едновременно и забавно, и тревожно. Но с течение на времето развлечението изчезна и остана тревогата. Не можех да заспя — съвсем сам в тъмното, на някакво случайно легло. Майка ми дойде да види дали спя. Умеех много добре да се преструвам. Тя слезе отново, а аз...

При тези думи гласът му се скъса, както на грамофонна плоча, когато моторът забави и спре. Какво ли очакваше? Беше твърде впечатляващо. Усещах се като пленница под погледа му. Не можех да издържам настойчивостта му, погледът ми се извъръщаше, за да избяга, но пак се връщаше, магнетично привлечен от неговия. Той блестеше с някакъв патетичен въпрос, толкова настоятелен, че най-накрая го отгатнах: с какво сърце щях да изслушам продължението? Защото това продължение — всичко го предвещаваше — нямаше да бъде банална

изповед, една от ония „мизерни купчинки тайни“, за които говори Малро, не — това сигурно щеше да бъде истинска тайна, сиреч печална, дори непосилна, може би даже ужасна. Отгатнах всичко това. Така че ако трябваше да приема тази тайна само със светска учтивост, или пък ако и той се боеше от евентуална моя недискретност, нямаше да продължи. Това, което искаше и очакваше от мен, беше снизхождание. Дори съучастие. Пълно и цялостно. Ето какво ми говореха неговото мълчание и очите му.

Между нас се завърза няма борба: между последното недоверие в погледа му и обещанието за внимание в моя. Изглежда съм излязла победителка, защото устните му промълвиха едва доловимо „Благодаря“ и после го чух как въздъхна дълбоко. Сетне извърна глава. И сетне, със сведени очи, сякаш за да не ме вижда, че го слушам, това улесняваше разказа му — като че ли връзката между нас трябваше да бъде само чрез глас — та без да ме гледа, той каза полугласно:

— Не бързайте да съдите. Искам да кажа — да съдите по привидността. По спомените на едно дете. Съвсем самичко горе, на един диван, увито в завивките си. И което се преструва, че спи, когато майка му идва да го види. И което я чува да слиза с котешки стъпки. И което слухти, слухти: ще дойде ли татко тази нощ? Ако дойде, ще трябва да го повикам, за да ме намери, понеже не съм си в леглото. Ушите ми бяха нащрек, чувах всеки шепот, най-малкото проскърцване на мебелите. А пък луната! Тя се открояваше на таванското прозорче и сякаш също дебнеше.

Внезапно долу се вдигна глъчка. Баща ми ли? Не, бяха крадливи стъпки. Няколко души. Дрънчаха някакви металически предмети. Шушнене. Затварящи се врати. И после нищо. Невероятна тишина. Трябва дори да съм дремнал малко.

Събудиха ме стъпките на баща ми. Бих ги разпознал между хиляди други по стълбището. Той идваше да ме намери, извиках му: „Татко, татко!“, но вместо да се изкачи, чух го как се спусна стремглаво, прескачайки стълбите през две. Отекна изстрел. Зад него се дочуха стъпките на други хора, които се спускаха тежко по стълбището. Аз скочих, крещейки: „Тате“, когато майка ми влезе тичешком и запуши устата ми с ръка. Отвън се захлопваха врати. Потегляха виещи коли. Зад вратата, в тъмното стърчеше силует на някакъв мъж, който не беше баща ми.

— Мълчи — шепнеше майка ми. — Всичко е наред. Отивай да спиш.

— Ами тате... — подхванах аз плачешком.

— Той е много добре.

— Ама стреляха!

— То беше на шега. Ако те е страх тук, ще те отведе в твоето креватче.

Тя ме взе на ръце, отнесе ме в моята стая, зави ме грижливо и ме целуна. По стълбите видях силуета да върви пред нас, сетне чакаше, скрит в полумрака на стълбищната площадка.

— А сега спи — каза майка ми. — Жюли ще остане при тебе.

Видях Жюли, облегната на стената в ъгъла със скръстени ръце. Чух я как промълви: „Какъв позор!“, ала майка ми се изправи пред нея: „Ако някога“ — процеди тя през зъби и Жюли сведе глава. Аз плаках и после хленчих дълго време, но най-накрая заспах. На другия ден бяхме сами с Жюли. Така си останахме цели месеци. Когато я питах: „Къде е татко?“, тя отвърщаше: „Където са храбреците“. — „А мама?“ — „Тя се забавлява“. Това е. Не можах да изтръгна от нея нищо повече.

И понеже той не добави нищо, аз прошепнах развълнувана:

— Какво трябва да се разбере?

— Засега това, което е можело да разбере седемгодишното дете — каза той със скръбна усмивка. — От месеци всичко беше загадка и тайна — отсъствията на баща ми, отсъствията на майка ми. Към това се прибавяше изстрелът, суматохата и оня силует в тъмното, който чакаше. Както ви казах, за мене времето притежаваше твърде малко реалност — времето, което преминава, което се източва: но двете отсъствия ставаха по-продължителни от обикновено и това нямаше да продължи много за мене. Впрочем още преди тази ужасяваща нощ за мене не се ли грижеше само Жюли? Промяната в навика беше количествена, а не качествена, следователно не беше огромна. Най-тежко беше нощем. Особено когато, току-що заспал, се стрясках, мислейки, че чувам стъпките на баща си. Тогава мълчанието беше ужасно. Майка ми...

— Защо ми разказвате всичко това? — промълвих аз, защото отново усещах, че сърцето ми се свива от притеснение и очакване.

Той отвърна с кротък глас:

— Защото ме слушате.

Странен отговор, макар и верен всъщност: няма отпреди малко, когато погледите ни се бяха пресрещнали, той не знаеше, че слушането ми издаваше нещо повече от интерес — може би вече одобрение? Така че се смаях, когато го чух да казва:

— А сега трябва да се прибираме.

Бях забравила времето, леля си, света... Ново усложнение — да не ни открият заедно. Като преминахме по мостчето, огледах загрижено капациите на прозорците. Слава богу, те бяха затворени, леля ми още спеше — бях се решила да действувам без нейно знание.

Жюлиен ме остави да вляза в къщата без него. Той седна на една скамейка под лозницата, оставяйки патериците настрана.

Не се изтегнах на леглото, когато останах сама в стаята. Обикалях развълнувана. Не можех да си обясня поведението му. Впрочем, какво бях разбрала от разказа му? Драма от Съпротивата? Бях твърде невежа — твърде нелюбопитна — към този отдалечен период, за да прониквам в загадките чрез намеци. А тогава защо се вълнувах? Че бяха скроили гаден номер, е, да, това беше ясно, но защо да го взимам присърце? Не познавах този Жюлиен, а още по-малко баща му и кой знае какво е правил, когато е отсъствувал? Атенгати? Или е бил шпионин? Ами майка му? А силуетът в тъмното? Губех се сред тази бъркотия. И беше ли това причина да се вълнувам от нещастията на едно дете, станали преди двайсет години? Не, това, което всъщност предизвикваше вълнението ми, беше необикновената настойчивост на младия човек да ми довери — на мене — тази тъмна история. Дори може би мисълта, че беше дошъл за това. Е, добре, но с каква цел?

Не можех да проумея. Една съседна врата — тази на стаята, където си почиваше леля ми — се отвори и затвори. После я чух да слиза и не помръднах. „Крия се“ — помислих си аз, но без угризения: усещах, знаех, че трябваше да прекъсна нашите обичайни отношения. Но по каква причина — прекрасна или ужасна? Трябваше да узная това на всяка цена. А то изискваше дискретност. Не се решавах да сляза, когато дочух от градината спокойните гласове на Жо и Жюлиен. Заварих ги да се разхождат заедно. Жо му показваше цветята си, а Жюлиен им се възхищаваше. Задаваше й въпроси, а тя, сияеща, се разпростираше в коментари. Дали не беше я завоювал, в края на краищата? Това беше за предпочитане.

Никак не обичам да лъжа, па макар и неволно. Като се присъединих към тях, бях на тръни от тази мълчалива измама, която ме свързваше с Жюлиен. Тъй като всяко съучастие изковава връзки, казвах си, че може би първият причинител на вълненията ми беше това съглашателство. Освен ако... Но аз не смеех да се питам дали тези вълнения и това съглашателство не бяха израз на някакво по-ярко чувство... Дали не любов? Никога още не я бях изпитвала. Дали не беше той? Щях ли да го позная? Сетне, като погледнах Жюлиен, бързо се успокоих: „Не, не, дори не изпитвам желание да го целуна!“

Докато разсъждавах така край тях, чух, че леля Жо предложи разходка с кола. Щяла да заведе Жюлиен (и мене) в Шатийон да видим кратера на Викс. Той не го бил виждал.

По време на цялата вечеря разговаряхме за търговските пътища от Гърция за Галия. Поради професията си Жюлиен изказваше твърде убедителни мнения за тези пътища. Следобеда се грижихме за раната му — промихме я, сменихме превръзката и наместихме шината. После всеки си отиде в стаята.

Разходката и всеобщото добро настроение разсеяха малко безпокойството ми. Отново се питах дали не се самонавивах, дали това, което подтикваше младока към изповед, не беше чисто и просто нуждата да говори — на мене или на някой друг, по-скоро на мене, защото му се искаше да съм хубавица... Сладка хипотеза, в която ми се искаше да повярвам. Но, тъй като се боях да си задавам въпроси в тъмното, за всеки случай си взех приспивателно и заспах без особени усилия.

На другия ден сутринта, както всеки четвъртък, леля Жо трябваше да отиде на пазара в Равиер. Рядко я придружавах. Но този ден тя настоя, тъй като намираше, че е неуместно да ме остави сама с мъж. Напомних ѝ, че трябваше да изчакам докарването на една бъчва от Шабли, да оберя последния боб и да го почистя от шушулките. И че впрочем нашият ранен, комуто е предписано да държи крака си в покой цяла сутрин, още ще е в леглото, когато тя се върне.

Бях искрена, макар и наполовина. Честно си мислех, че ако трябваше да има нов разговор, както предния ден, той щеше да се състои през обедната почивка. Но когато берях боба и усетих нечие

присъствие зад гърба си, бях твърде малко изненадана. Обърнах се, беше той. Опрян на патериците. Така че зачаках...

Той каза: „Мога ли да ви помогна?“ Аз се възпротивих, че ще си измъчи крака: „Идете да си легнете!“ Той заяви, че кракът му е добре и би могъл да мине дори без патерици, та даже ми го показа през смях. При все това аз настоявах: „Имам работа още дълго време. Това ще ви умори.“ Той отвърна, че няма да се умори. Казах, че ще се умори и му предложих компромис: „Хайде след малко да белим шушулките!“ Той не настоя повече и се упъти към къщата. Аз се усмихвах — тъй като мъжете нямат вкус към подобна работа, — разчитах, искаше ми се да вярвам, че ще се откаже. Но когато влязох в кухнята с пълна кошница, той, разбира се, беше на прага.

— Няма ли да бъде жалко — каза — да останем затворени?

— Наистина ли искате да ми помогнете?

— Ама, разбира се, госпожице.

— Тогава в кухнята е по-удобно.

— Но много по-малко приятно, отколкото под навеса, където бяхме вчера, искам да кажа.

Потърсих някакво възражение, но не успях: ако искаше само да ми помогне в лющенето, какво значение имаше, а ако желаше да ми говори, тук или там не променяше нищо.

— Вземете кошницата и тоя леген — казах му аз. — Вървете пред мене. Ей сега ще ви настигна.

Взех друга кошница за празните шушулки и застигнах младежа под навеса. Той вече беше започнал да лющи боба.

— Ама вие много добре го правите — казах развеселена.

— Защо не? Много често помагах на Жюли.

— Когато сте били момченце ли?

— Когато живеех сам с нея. По време на окупацията рядко се намираше фасул, но Жюли имаше приятели, близки на някакъв градинар. Тя беше много изобретателна, за да смекчи гладорията. Когато в началото на месеца се връщаше от пощата, ми съобщаваше, размахвайки банкноти: „Ето парите! Ще правим сватба!“ Понеже нямаше захар и конфитюри, тя купуваше цвекло и като го печеше, го превръщаше в горчиво-сладка меласа. Тъй като не можех да сравнявам, чак си облизвах пръстите. Сетне един хубав ден парите не

дойдоха. Един месец. Два месеца. Жюли издържа, докогато можа. Но накрая все пак трябваше да се реши.

— На какво?

— На какво ли?

— „Таз вечер празнувам разлъка...“ — изтананика той меланхоличната песничка и аз си го представих, самичък с вързопчето си, принуден да напусне Жюли, къщата, града... И аз на свой ред изтананиках: „... скъп спомен, по теб изживяя...“

Монахините се забавляваха садистично да я пеят на най-малките, които се задъхваха от плач... Жюлиен се разсмя, като ме чу — дали не съм имала сълзи в очите? — но не се съгласи:

— Е, не, не ме прогониха по пътищата. Жюли ме отведе през града до една къщичка край укрепленията. Преди да изчезне, баща ми ме беше водил там един-два пъти да ноцуваме. В нея живееха старци, които веднага се показаха толкова предани и умилени, че аз бърже ги обикнах. Наричах ги „татенце“ и „маминко“. Всеки път ме настаняваха в една и съща стая. Прозорецът ѝ беше завесен с перде на иглики и ружи. Леглото-параход, в стил Луи Филип, беше за голям човек и това много ме поласка. Така че бях много щастлив да се озова вътре. Трябваше ми столче, за да се качвам на леглото. Когато мислех за баща си, ме обземаше страх, мушвах се под юргана и така се чувствавах по-добре. Когато мислех за майка си, задоволявах се да плача. Ако старите ме чуеха, идваха да ме развличат. „Не мисли повече за тях — казваше ми татенцето наскърбен. — Ще се утешиш. Децата винаги намират утеха.“

— А вие намерихте ли утеха?

— Да. Всъщност не. Искам да кажа — само в известен смисъл.

Той умееше да прекъсва на думички, които по прост рефлекс те задължаваха да го подканиш:

— В какъв смисъл?

— Плачех по-малко, за да мисля повече. Така, както можеш да направиш, когато си на осем години, и си задаваш хиляди въпроси без отговор. На всичко отгоре образите се изличаваха лека-полека. Други спомени изместиха предишните. Вече не бях сигурен и нищо. И тъй — растях, дойде училището, заниманията, учебните грижи. Щях да навърша десет години. Отсега нататък по укрепленията се разхождаха американците. Здравата се подплашихме по време на битката за

Бастон^[2] да не довтасат отново германците с тяхното гестапо. Моите двама старци вече се приготвиха да ме отведат на юг. Всичко това поразсея скръбта ми.

Не знаех какво представляваше Бастон, но не посмях да му го кажа. Той държеше в пръстите си една огромна шушулка и беше забравил да я разпука. Разглеждаше я като някакъв необикновен предмет.

— Човек може да се поразее от някаква скръб, без да се излекува от нея — продължи той замислено. — Всъщност самата скръб се променя, еволюира. Моята, все по-малко плачлива, ставаше натрапчива идея — какво се беше случило с баща ми? По чия вина? Къде беше заминала майка ми? Какво правеше, кой беше този мълчалив силует зад нея? Можех да попитам старците, но белите им коси ме плашеха. Когато най-сетне се осмелих да го направя, веднага разбрах, че няма да измъкна нищичко от тях. Те правеха тайна от всичко. Няколко пъти се опитвах да ги подлъжа чрез изненада, но безрезултатно. Сякаш бяха нащрек или пък си бяха дали дума да мълчат. Сега те са мъртви, пък и в края на краищата може би не са знаели много. Аз израснах край тях почти щастлив, но без моята натрапчива идея да изчезне с възрастта, даже както виждате и след двайсет години. Станах юноша. Привличаха ме медицината и приложните науки. Татенцето, пенсиониран учител, ме подготвяше по математика. Маминка бдеше над здравето ми. Скоро те решиха, че в Рокроа зле се подготвих за висшите науки. Колебаех се между Лил и Париж, тъй като имаха роднини и в двата града, братовчеди, които можеха да ме подслонят. Накрая избрах Париж — колежа „Сент-Барб“, където преподаваше един бивш ученик на татенцето. Не ви ли отегчавам?

Не ме отегчаваше. Беше доловил обаче нетърпението ми: защо се спираше на тези подробности, вместо да върви направо към целта? Тъй като все още не знаех докъде ще стигне, очакването и несигурността ме потискаха. Той говореше със заобикалки. Заявих му го откровено и реакцията му беше любопитна. Заряза боба, без да ми отвърне, и запали цигара. Спокойно, но ръката му трепереше. Виждах как пламъчето играе, без да запали тютюна. Когато най-сетне успя, той смукна дълбоко няколко пъти, преди да продума:

— Не винаги е удобно да се върви право към целта, както вие казвате. Когато всъщност няма цел, а само разследване и предположения. Парижкият братовчед беше стар ерген на четиридесетина години. Съветник в застрахователното. Живееше сам в един двустаен апартамент на ул. „Де-з-Екол“. Спях на едно походно легло в хола. Отношението му към мене беше настояническо. Никаква друга близост, надзираваше само учението ми. Беше по-скоро студент, само дете, от дъжд на вятър, го забелязвах, че ме гледа с особено изражение — на дълбоко състрадание. Отдавах го на бедното ми сирачество, но нито веднъж не помислих, че обичайната му студенина можеше да бъде защита, отбранителна позиция. Докато един ден, несъмнено забравил да се наблюдава, той изпусна едно „Баща ти...“ и после внезапно замлъкна. Изведнъж разбрах всичко: и че беше познавал баща ми, и че сигурно знаеше много, и че си беше забранил и все още си забраняваше да ми разкаже за него, и че нямаше да го пусна, докато не ми разправи всичко.

Той се опита все пак да упорствува. Напразно му казвах, че не съм дете, но той се опъваше: „По-късно“. И както често се случва, един ден, когато може би беше уморен или по някаква друга причина, в края на краищата той ме призна за пълнолетен и ми довери всичко наведнъж. Че баща ми му е бил съученик в гимназията и после колега във факултета. Че много са дружали през 30-те години, пък и по-късно, по време на „странната война“, но не и през окупацията, когато и двамата са били пленници. Това, което узнал след завръщането си за смъртта на своя приятел, било само по слухове, но впоследствие се потвърдило и от достоверни източници. Оставали неясни пунктове. Но ония, които ги нямало, не били такива, които били засвидетелствувани и можели да са удостоверят, ония, видите ли, ония... ах, ония, за мене... те са... те бяха... те ще бъдат винаги... абсолютно, разбирате ли, абсолютно не-при-ем-ливи.

Наложи се да се прокашля, за да произнесе тази дума, която сякаш изтръгна сричка по сричка от гърдите си — после отново се надвеси към мене и очите му бяха толкова близо до моите, че забелязах златистите точки, пъстрещи синкавия му ирис. Потръпнах. Дали не бях предусетила какво щеше да последва, щото вече чувствавах, че ме присвива коремът. Аз съм абсолютно страхлива пред някои гледки — кръв, остра болка, нечия агония предизвикват някакво глухо брожение

в мене, малко болезнено, но остро, разкъсващо, непоносимо като стърженето на нож по чиния. Искаше ми се да помоля Жюлиен да не говори повече, но след всичко, което вече му бях разрешила да ми довери, не намерих сили. И той продължи:

— Не зная на вашата възраст — не зная — след толкова години — дали един млад човек... би могъл да си представи... степента на безчестие, гълбината на позора, до която са могли да изпаднат някои хора сред общото нещастие на страната. Нещастieto, знаете ли, според хората, предизвиква героизъм, като този на баща ми, но същевременно и черната му, гнусна сянка — предателството, доносничеството, като омразния капан, в който са го подмамили. Предателят и палачът тогава е знаел на какво изпитание обрича жертвата си — изпитание, чийто дяволски, смразяващ ужас едно добре възпитано момиче като вас, по всичко изглежда, не е в състояние да си представи. Но те са знаели на какъв ужас обричат баща ми. Те са знаели, че той ще бъде дълго измъчван, изтезаван...

Исках да го прекъсна:

— Но моля ви...

— ... изтръгнати нокти и изкъртени зъби, изгорени и потрошени крака и ръце и други ужасии, за които не смея дори да спомена...

— Моля ви! — стенех аз — стига вече...

— ... така жестоко обгорен, осакатен, обезобразен, че да издъхне от страдания и изтощение — продължаваше той неумолимо, а аз скрих лицето си в длани — и дори не на легло, дори не на пода в някакъв затвор, върху някакъв жалък нар, не — а изпратен да умре сред изпражненията в един вонящ конски вагон, разбирате ли? Сред изпражненията на тълпа други затворници, повечето изтезавани и агонизиращи като него — обезумели от студ, от жажда и болки — някъде в Германия, към Дахау... Можете ли, можете ли да си представите това? Намерили го мъртъв под куп други мъртъвци, затънали в мръсотия. И тия, които са го предали, които са го издали, са знаели, че ще умре така. Знаели са, знаели са, разбирате ли? Те са го знаели. Това е то.

Беше се повъзбудил, приказвайки. А сега, след като напрежението беше спаднало, видях го как се свлече леко в стола си. Мълчеше. А аз... о, аз треперех цялата, а стомахът ми беше свит на топка. Не бях подготвена да слушам за такива безмерни страдания, за

такава невероятна злина. Нито монахините, нито баща ми и леля ми ми бяха говорили за този период. Когато предаваха по телевизията кадри от онова време, те превъртаха копчето. И аз бях свикнала да правя като тях. Бившите бойци от Съпротивата, бившите партизани, знамена, хоругви и паметници на загиналите — всичкото това слагах в един куп. Това старческо упорство да се припомнят толкова далечни подвизи ми внушаваше подигравателно нетърпение, тъй като никога не си бях представяла ужасната обратна страна на тия подвизи. А смразяващите картини, които Жюлиен току-що беше възкресил — кръвта и разчекванията, хриповете сред гной, кървища и всякакви гадости, — това бяха неща, за които не бях знаела, никога не бях пожелала да узная. Така че този апокалиптичен свят изникваше и избухваше в мене като мълния по най-слабо защитените пътища. За един миг спазмите в корема ми станаха толкова мъчителни, че трябваше да се превия на две.

Той видя моя смут. Усещах, че се вледенявам от студ и изгарям. Златистите точки в очите му ми приличаха на игли. Още веднъж той сложи ръката си върху моята, притисна я и прошепна: „Зная. Но трябва“, и като чух тия думи, понечих да стана и да избягам — какви ли разкрития още щеше да ми наложи? Но останах прикована към стола под неговия поглед. Същинско птиче и змия. И на всичко отгоре трогната до сълзи. От красотата и тъгата на това лице. Очаквах и същевременно се страхувах. За него, за себе си, за това, което щеше да се случи. Прошепнах смело: „Хайде!“, и той стисна ръката ми още по-силно и каза, че настойникът му — тоя човек, де, тоя Самюел (така се казвал) — след като доверил на Жюлиен за ужасната смърт на баща му, отначало не пожелал да отиде по-нататък. Сякаш изпаднал в някаква глуха защита. Сякаш се гнусял да озвучава несигурни и чудовищни слухове.

— Само че — разправяше Жюлиен — и той не издържаше повече. Беше казал твърде много. Трябваше да изплюе камъчето. За да го принудя, разказах му за ужасната нощ, за оная, когато бях чул всичко в мансардата — пристигането на баща ми, изстрела, суматохата, това, че майка ми ме беше накарала да млъкна, докато тя очакваше мълчалива силуета в мрака... „Кой е предал баща ми?“ — извиках. — „Кой му е устроил тази примка?“ — и изглежда очите ми са излъчвали такъв ужас, че той разпери пред мене длан, крещейки:

„Не!“, и сетне: „Никога да не си помислил това!“ и, разчленявайки думите: „Това не беше майка ти“. Избухнах в сълзи от внезапното облекчение. От внезапно щастие след толкова дълго и упорито безпокойство. Една шестгодишна натрапчива мисъл. Нали и вие помислихте, че е била майка ми?

— Не зная — отвърнах потресена.

— В продължение на шест години го бях мислил, отказвайки да повярвам. Отказвайки да отида до края на моите съмнения и мисли. Шест години на ужасно подозрение, на терзание от несигурността и накрая се оказа, че не е била майка ми. Задъхвах се от хълцане. Самюел ме галеше по главата: „Успокой се, малкият ми, успокой се...“ Посъвзех се и заедно с хладнокръвието ми се възвърна и съмнението. С още по-голяма сила. „Вие твърдите това..., но откъде го знаете?“ — провикнах се аз. Но той ме разтърси за косите: „Стига! Не е тя. Всички в Рокроа познават издателя.“ — „И това е... кой е бил?“ Очите ми горяха. „Ти не си могъл да го познаваш...“ Стори ми се объркан... „И той изчезна. Пък и за какво ти е да...“ Но аз го прекъснах: „Нали това е мъжът, когото бях забелязал зад мама? Как се казва?“ — отрязвах късо. „Щях да ти кажа, ако знаех — увери ме той. — Но не зная. Зная само...“ — той се смръщи и извърна глава. „Какво?“ — хванах го за ръката. „... Това, което всички узнаха“ — довърши той. „И какво е то?“ — „Че майка ти и той...“. Не го заставих да продължава, защото кой, уви, не би разбрал? „Но в такъв случай — провикнах се ужасен — тя е била най-малкото негова съучастничка.“ „А, не“ — отрече той разпалено. Опита се да ми обясни това, което всички в оня край са знаели от устата на самата ми майка, когато избягала ужасена от този човек. Отначало тя била повярвала, че всичко е нагласено, само за да сплашат баща ми веднъж завинаги и да хване гората, та да остави двамата на мира за дълго време. Това е, което оня успял да й внуши. Но когато после разбрала истината — че я е измамил безчестно, че баща ми е в затвора, подложен на изтезания и обречен на смърт, тя избягала. Скрила се у свои приятелки (по-късно от тях узнал всичко и Самюел). Оня поизчакал малко, а после отишъл да си я прибере и когато...

— Какво? — извиках аз. — Последвала ли го е?

— И аз изкрещях същото на Самюел — въздъхна Жюлиен. — А той ми обясни, че съюзниците приближавали и трябва да я е сплашил

— имаше народни трибунали, специални съдилища, разчистване на сметки... Заминали за Германия с ешелоните на окупатора. Предполагат, че се е присъединил към Дорио^[3] в областта Хесе. Дорио умрял. Те отишли в Хамбург, където влизали американците. И повече никой не е чувал за тях. Та това е, момчето ми — приключи Самюел с известно облекчение, както цар Мидас, освободен от тайната си. Но моето сърце щеше да се пръсне. Навестяваше ме мисъл за убийство. „Не знаете ли дали са живи?“ — „Никой не знае нищо повече“ — отвърна той и тогава реших, че ще тръгна да ги търся. Искях да откроя този човек.

— И намерихте ли го?

— Не. Отначало не можех да тръгна веднага по следите му — трябваше да завърша следването. Но прекарвах всичките си ваканции в Рокроа и околностите. Разпитвах хората. Повечето си спомняха за родителите ми. Оня не беше от Рокроа, бил секретар на префектурата в Мезиер, недалече оттам. Никой не знаеше името му — мнозина го знаеха, но несъмнено отричаха — нали човекът можеше да се върне, а по моята настоятелност те отгатвах намеренията и решителността ми. Никой не обича да се меси в подобни истории, па макар и да става дума за предател. А че е бил колаборационист, беше публична тайна. И военен престъпник — доносник, палач и убиец. Лош човек. Майка ми беше само жертва според тях.

На собствената си слабост и на преследванията на оня. Омъжила се твърде млада, самотна и лишена от средства, от подкрепа, от нежност; когато баща ми бил пленник, тя направила първата грешка. Потребност от покровителство, нали така? А после мъжът не я оставил на мира. Ето какво успях да узная в Рокроа. В Мезиер не познавах никого. Месеци и даже години ми бяха потребни, за да се добера до водеща нишка — като начеващ инженер за анкетите си разполагах само с кратките си отпуски: дванайсет дена, после две, сетне три седмици. Но като се съберат, това прави месеци. Когато най-сетне помислих, че съм се добрал до следа, тя не водеше никъде. След бягството си в Германия палачът никога не се беше появявал отново. Нито в Мезиер, нито в Рокроа. Твърдяха, че бил в Южна Америка с майка ми. Но това е твърде далече за кесията и за времето ми. Щях да зарежа всичко, когато се случи най-голямото нещастие...

Той изрече последните думи с такъв тон, че си помислих: ето, удари часът, когато аз също ще видя как ме сполетява най-голямото нещастие. Целият разказ само го предвещаваше. Но какво щеше да бъде то, не знаех. Минавах през ужаса, преживян от Жюлиен, и бях неспособна да разсъждавам, да изведа докрай мислите и съмненията си. Мозъкът ми изгаряше, но беше изключил. Можах само да го слушам и нищо повече. И вледенена до костите, да чакам — нищо повече.

— Един ден — продължаваше той — преди седем години, получих призовка от полицията в Монбар. Вие познавате Монбар, не е толкова далече. Надуших драмата и взех влака — моряците от един патрулен катер по Бургонския канал извадили заедно с котвата си някаква лигава, безформена маса, оплетена във водорасли и треви. Излязло тяло на жена, удавена отдавна. Била с изпокъсано палто, твърде голямо за нея, с джобове, пълни с камъни. Не могли да я идентифицират, но между гънките на остатъците от шемизета намерили секретна брошка с отварящо се дъно като калъфче. За щастие водата само го била навлажнила. Под капачето била поставена миниатюрна снимка на дете, полуизличена от времето, на чийто гръб имало име и адрес — тоя от Рокроа. Къщата отдавна била заета от някакви служби, но при все това лесно ми открили дирите. Ни жив, ни мъртъв ме накараха да слезе в моргата на болницата... — гласът му спадна с една октава и заглъхна, одрезгавял, преди да промълви: — Наложил се да ми дават валериан, защото изблещих очи от ужас и скръб. Те и сега, както ви говоря, ме обземат. Лицето... беше разложено, неузнаваемо. Познах веждите и носа. Останалото...

Той беше прекъснат от шумоленето на сухи, бързи крачки по ланските листа. Беше леля Жо. Изглеждаше разярена.

— А аз те търся навсякъде...

Помислих, че ще ме зашлеви. Вече се бях стегнала, но тя се извърна враждебно към младежа:

— Какво правите тук с племенницата ми? Криехте ли се? Що за възпитание!

Ясно беше защо ми се сърдеше, но на Жюлиен? Не ни ли беше видяла как лющим боба? Готвех се да защитавам изрядното му благоприличие, когато той ми спести тази грижа с едно бегло

движение на пръстите. Като се изправи, без да бърза, той загледа леля ми право в очите.

— Моля ви, госпожо — изрече спокойно, — укротете се!

— Не ме учете — изкрещя тя. — Вие се държите като...

— Достатъчно — отрязва той студено, но без предизвикателство.

— Нямам никакви причини да се оставям да ме хокат. Особено тук. Нежелателен ли съм? Безпокоя ли ви? Тогава кажете ми го откровено и споделете страховете си. Слушам ви...

— Не говорете глупости! И знаете много добре...

— Имам ли вид на прелъстител? Барабар с боба... Ако искате да знаете какво разправях на госпожицата...

— Тя сама ще ми го разкаже, когато си заминете.

— Добре. Така е по-ясно. Не се безпокойте, аз си отивам. Много добре мога да вървя и без патерици — каза той, като ѝ ги подаде. Уплаших се, че ще го видя как пада.

— Задръжте ги — направи тя жест, с който потвърждаваше, че не го задържа. Нетърпението ѝ да го отпрати личеше и по бледността ѝ. Аз бях смаяна и разтревожена. Каква ли боязън я движеше? От какво разкритие?

— Много мило — говореше младежът. — В колко часа е следващият влак?

Но вече, сигурна в заминаването му, Жо се беше овладяла. Тя се усмихваше подкупващо със сладникавата си усмивка.

— Хайде, хайде, за къде ще бързаме? Ще заминете утре, както се бяхме разбрали. Тъкмо отивам в Оксер. Ще ви откарам и ще вземете бързия влак.

— Че защо да го взимам? Аз имам още работа тук.

— А, така ли? — смотолеви объркана леля ми и ми се стори — сърцето ме присви, — че пребледня.

Младежът смръщи очи присмехулно. Ако беше проговорил на висок глас, едва ли щеше да бъде по-красноречив: „Толкова ли сте нетърпелива да знаете, че съм отишъл по дяволите?“ Нетърпението беше очевидно. Вледених се и си помислих: „То е, за да не го завари тук баща ми...“ По-нататък мислите ми се спираха.

— Шегувах се — каза той. — Защо да чакаме? Закарайте ме още сега, ще взема обедния влак.

Предложението беше направено, с по-благ глас. Той гледаше обаче мене: „... защото — сякаш искаше да каже — разговорите ни вече стават невъзможни“.

— А, не — отбиваше леля ми вяло, — ще ми бъде неприятно да си помислите...

— По-добре да се разделим като приятели — изрече той с истинска усмивка и изведнъж ми олекна. — Ще си спомням винаги за изрядното ви гостоприемство. Предани грижи и очарователно внимание. Безкрайно съм ви благодарен.

— Хайде пък — подзе леля колебливо...

— Та да си останем с добри чувства, а сега ме откарайте — каза той. — Така ще е по-добре.

Усмивката му ставаше решителна — мила, но властна.

— Сега ли? Ама веднага ли? — обърка се леля ми.

— А защо не? — отвърна той. — Да се възползваме от доброто настроение. Ако престоят ми се удължи, няма да знаем какво да си кажем. Хайде, изкарайте колата!

Леля ми не беше очаквала толкова бърз и лесен успех. Тя направи любезно, но смутено движение с ръце. Аз не знаех какво искам, но се чувствавах нещастна. Не смеех да се намеся обаче.

— Щом като искате... — каза тя накрая смутена, но като че ли облекчена. — Не искам да настоявам. Наистина ли държите?

— Наистина.

— Добре. Ще изкарам джипа.

И тя тръгна с бодра крачка. Ние с Жюлиен преминахме мостчето, той, куцайки, аз — с пълните си кошници. Той вървеше отзад и ме настигна на поляната. Усетих, че ми пъкна някакво картонче в посвободната ръка и прошепна: „Ако имате желание да узнаете нещо повече един ден...“ После отмина, за да отиде при леля ми. Мушнах картончето под колана си.

Сбогуването беше много любезно и мило. Малко след това джипът мина през портата. Върху картончето беше надраскан някакъв адрес в квартал „Маро“, близо до църквата „Св. Павел“. Само с това уточнение — шестата вляво. Нищо друго, никакво име — дали наистина се казваше Жюлиен Дюран? Или, може би, не искаше да рискува... Научих адреса наизуст и изгорих картончето.

После зачаках връщането на леля ми с вътрешна тревога, която не успях да овладее. Очаквах формен разпит. Бях твърдо решила да не ѝ казвам нищо. Нито дума. Най-малкото преди... преди какво? И аз не знаех. Дали не се бях решила да контраатакувам, да разпитвам и аз леля си, да я тласна в отбрана, както Жюлиен беше направил със Самюел? И какво ли исках да узная? Повече ми се искаше да избягам.

Тя се върна след два часа. Едва остави колата в гаража и ми подхвърли, както бях предвидила:

— Какво ти каза?

Погледът ѝ искреше от гняв. Аз се престорих на оскърбената невинност.

— Ами че... нищо непристойно...

Тя направи ядосана физиономия.

— Нямам предвид това...

— Защо го накара да си тръгне така грубо?

— Не обичам тия шушу-мушу, а още по-малко фалшивите претексти. Аз позвъних в кметството. Въобще не е ставало въпрос за автострада.

— Зная — отвърнах аз спокойно (съобразих много бърже).

— Така ли?

— А само за отклонение. Това беше само за да си придаде важност. И то, струва ми се, главно в моите очи — казах, като се изсмях:

— Аха!... Ще проверя. За какво си говорихте?

— За детството му.

— Какво те интересува то?

— И двамата сме млади. Предполагам, че му е доставяло удоволствие да се изповядва.

— А защо точно за детството си?

— Защото не е било щастливо.

— Каза ли ти как е умрял баща му?

— Убили го немците. Той е бил на четири години през 40-а.

— А майка му?

— Щеше да ми говори за нея, когато ти се появи...

При все че треперех цялата, удивлявах се как може да се лъже, без да се каже една невярна дума. Леля ми не настоя повече. Стори ми се поуспокоена.

Щях ли да я разпитвам, подир това, ако не беше бобът? Той димеше на масата и част от него беше ошмулена от Жюлиен. Жюлиен и тайната му. Предаденият му баща. Удавената му майка. Вкусът на боба щеше да остане свързан завинаги с тези мъртъвци, с тази загадка. Когато изпразних чинията си, се чух да питам:

— Ами ти? Къде сте били двамата през войната?

— Кои двамата?

— Татко и ти.

Леля ми беше вдигнала глава и се мръщеше.

— Ти забравяш, че по това време бях женена. Живеех с покойния си съпруг в Шатору.

— А баща ми къде е бил?

Треперех като лист. Дали нямаше да отговори — в Рокроа или Мезиер?

— В Шарльовил — отвърна тя, раздигайки чиниите.

Облекчението ми беше толкова голямо, че ми спомни за Жюлиеновото, успокоен относно майка си от Самюел. Шарльовил, родината на Рембо, любимия ми поет — още знаей всичките му стихове наизуст.

Никога не се бях интересувала къде точно се намира Шарльовил. Този път, когато останах сама, проверих в енциклопедията. От нея научих, че отдавна Мезиер и Шарльовил образуват един-единствен град.

— Какво става? Замина ли си?

Стана ми болно от видимото удовлетворение на баща ми. Предния ден дълго стоях изнемооща с енциклопедията върху коленете. Не исках да мисля за нищо — ама за нищичко. Съпротива, колаборационизъм — исках да ни оставят на мира с тази каменна ера. Уви, всичко беше напразно — лека-полека отвратителното безпокойство ме обземаше. Усещах, че възелът на загадката — на трагедията — вероятно е затегнат тук, в тази къща. Каменната ера беше тук, зад вълчите капани и укрепената врата.

Щях ли да се осмеля да разпитвам баща си? Божичко, може би само с една думичка той ще разсее съмненията ми? В очакване на завръщането му не можах да заспя. Задавах си въпроси в тъмното и си

отговарях. Щях ли да мога да го погледна в лицето утре заран? Щях ли да овладее своя израз? Щях ли да скрия безпокойството си и после изведнъж да го изненадам: „Кой си ти?“

А сега той беше тук и разпитваше леля ми, която се усмихваше. Без никакво тържество, просто, както майка се усмихва на успокоеното си дете. В някакво просветление разбрах, че се заблуждавам спрямо нея. Или поне наполовина. Беше сигурно, че тя знае много за брат си — може би за избора, който той е направил през войната, за ролята и дейността му. Беше възможно също така тя да се страхува от някакво, макар и закъсняло, насилие. Но да е знаела и да е одобрявала найлошото — ако то се е случило, — това, казвах си, е невъзможно. У нея имаше някаква праволинейност, в която още нищо не ми беше позволило да се усъмня. Отпращайки Жюлиен, тя беше действувала по инстинкт — тъй като брат ѝ беше заминал неспокоен, а раненият беше излъгал, значи съществува някаква загадъчна опасност — незасягаща нито нея, нито мене, — която трябваше да се предотврати.

Права или не, усетих прилив на съчувствие към нея. И това е, мисля, което ми придаде смелост. Помислих си: нека тя не научи нищо, нека остане настрана, защо да убивам у нея любовта към брат ѝ? Нека страдам само аз. Нека само моето сърце се разкъсва от подозрения, но да узная дали, за нещастие, те не бяха основателни, или, за щастие, не.

Само че как да подхвана работата? Чаках сгоден случай. За да прикрия играта, се преструвах, че съм в добро настроение. Това е жива мъка, когато сърцето ти е свито. Дебнех по лицето на баща си изражението, което ще разкрие душата му. Седемте години на усилия, за да го обикна, седемте години на доверие и сигурност изведнъж бледнееха и се изличаваха... Изучавах го тайно, както бях правила през първите дни, когато ме беше взел от пансиона на монахините след единайсет години безразличие. В негова полза беше високото оголено чело, внушителната осанка — но брадата не прикриваше ли мека, нерешителна брадичка?... Изящният орлов нос сякаш доминираше, но под подпухналите клепачи очите сякаш трудно се съсредоточаваха и гледаха направо. Чувствата ми преминаваха от едната в другата крайност: ту бих се заклела в невинността му и порив на дъщерна привързаност би ме отправил в обятията му, ако не се сдържах, ту си го представях като силуета в сянката, след като е предал (а после —

изтезавал до смърт) — и трябваше да се извързвам със свито гърло, за да прикрия бледнината си.

В края на краищата той забеляза: понякога ми се струваше, че съзирам в погледа, който хвърляше върху мене, внезапно безпокойство. Няколко пъти блуждаещите му очи се спираха върху моите. Какъв ли въпрос си задаваше? Така измина целият ден — в дебнене на лицето му, в люшкане между двете крайности — ту уверена в доблестта му, ту в мерзостта му, — когато ме съкруши една нова мисъл. Майка ми... Облещените ѝ очи, ужасеният ѝ израз.

Как ли е умряла майка ми?

Монахините не ми бяха разказали нищо. Баща ми и леля ми — също. Защо ли беше това мълчание? Какво криеше то? И какво ли щях да си въобразя? Всъщност и аз не попитах нищо повече. Сега обаче... Ами ако това, което мислех сега, се окажеше истина?...

Обзе ме паника. Леля плетеше моя пуловер, като се полюляваше в стария си стол-люлка. Баща ми правеше някакви сметки на бюрото си. Гледах широкия му гръб, врата му, понабръчкан от възрастта, оределите по темето коси. Изненадаха ме ушите му. Никога не ми бяха изглеждали толкова бледи и дълги. Месестата им долна част сякаш се удължаваше под тежестта им. Станах и трябваше да се насиля да не тичам, докато пресичах стаята. Когато се обърнах на вратата, два чифта очи бяха вперени в мене. Учудени, те питаха къде отивам и защо. Очите на леля бяха спокойни и майчински. Очите на баща ми искряха под рошавите вежди с тревожния блясък на вълк, хванат в капан.

Затворих вратата и изтичах по стълбата, прескачайки през едно стъпало. Влязох в стаята си и се хвърлих на леглото.

В неделя ходехме на църква в запусиялото параклисче „Св. Колумб“, където свещеникът от Анси-льо-Фрин идваше на колело само за обедната служба. Имаше твърде малко вярващи.

Аз и леля ми не бяхме много религиозни. Отивахме с баща ми само от уважение към благочестието му. А то беше голямо. Оная неделя го съгледах как потъна в молитва. Питах се какво ли ставаше в сърцето му. Не можех да не се запитам дали не е той и ако беше така,

ако толкова престъпления тежаха на раменете му, как успяваше да примири тези престъпления с вярата? Главата ми се замаиваше.

След службата обикновено отивахме да пийнем по чашка в съседната кръчма, дето идваха лесничейи или спираха пътници от шосето. Без да се месим в разговорите, обичах да слушам как дърварите разискват проблемите си: в речника на занаятите се съдържа дълбока поезия и аз се опитвах да запомня термините им: бичкии, кубици, горски участъци... После леля ми тръгваше преди нас в къщи, за да приготви яденето, а баща ми и аз се позабавяхме и се връщахме, разхождайки се по горските пътеки. Това беше — боже мой! — „това беше“ — един от най-приятните часове в седмицата.

Онази неделя обаче бях неспособна да слушам дърварите. Оглушаваше ме някакъв вътрешен глас, който не успявах да накарам да замлъкне. Не можех да прогоня и видението на този човек, баща ми, рухнал над молитвеника си... Когато леля си беше тръгнала, казах, а гласът ми трябва да е бил странен: „Да се прибираме и ние.“ Той сякаш се учуди, но не каза нищо. Не попита нищо. Щях да предпочета да не се съгласи.

В гората чувахме само шума от стъпките си и сухото шумолене на мъртвите листа. Вървахме, без да проговорим нито дума. Дали не ме беше разбрал? Страхуваше ли се от разговор? Но ако се страхуваше, нали щеше да вземе инициативата да говори какво да е, за да запълни тишината? Исках да се успокоя, но при все това... тежкият въздух... равномерните ни крачки, разпиляващи сухите листа... и задъханото му дишане в тишината, когато пътеката ставаше много стръмна... не беше ли това задъхване на едно остаряло сърце или на една неспокойна съвест? Поемаше си дъх и продължавахме. Понякога усещах как ръката му докосва моята и неволно се свивах. Мълчанието ставаше непоносимо, а ние вървахме и вървахме, разпилявайки сухите листа. И тогава най-сетне казах, посочвайки едно повалено дърво встрани:

— Да поседнем.

— Уморена ли си?

— Не.

Готвеше се да попита: „Тогава защо?“, но се умълча. Предусетих, че е от ония хора, които все се надяват, че нищо няма да се случи, ако мълчат, че другият ще се откаже — и това бягство пред изпитанието събуди решителността ми.

— Трябва да те питам нещо.

Не можах да позная гласа си. Сигурно и баща ми не го е познал. Прав, той ме гледаше как седя със зле подправен израз на изненада. Трябваше да настоя с жест на ръката си и той да седне до мене върху ствола на дървото. Преди да проговоря, гърлото ми отново се сви. Стиснах юмруци и се впуснах, както се хвърля човек в студена вода. Попитах:

— Как е умряла мама?

Той подскочи, стана и после бавно седна отново. Въпреки угасналия ми глас, и на самата мене тия думи ми прозвучаха сякаш под свода на катедрала, толкова се боях от страшен отговор. Чух отчетливо два пъти в ухото му преглъщане.

— След като никога не съм ти говорил за това — прошепна той, а устните му потръпнаха леко, — би трябвало да се досетиш, че не обичам да възкресявам тези спомени.

— Извинявай. Каж ми само как и това е всичко.

— Но защо точно днес?

— Защото искам да зная.

Усетих, че коляното му се размърда, както винаги, когато нечие досадно присъствие го правеше нетърпелив.

— И все пак, защо тъкмо днес? — настоя той.

Помислих си, че ако говоря за Жюлиен, той щеше да се разсърди и нямаше да узная нищо.

— Защото — казах меко — те видях да се молиш толкова горещо.

Дали нямаше да ми отвърне: „А не е ли причината и оня натрапник?“ Но не, той си го помисли, може би, или със същия прегракнал глас каза само:

— Ти си жестока.

— Зная.

— Обичах много майка ти.

— Щастлива съм да го чуя.

— Не мога да я забравя и това е една кървяща рана.

— Но как е умряла тя?

Той не отговори нищо: спомен, вълнение или тревога? А моята настоятелност какво беше — жестокост или проникателност? Без да го гледам в очите, отгатнах трескавото им мятане в търсене на изход.

— Ти не щадиш мъката ми — хленчеше той.

Всяка дума, която не беше отговор, ме съсипваше, но нямаше да го оставя да бие на чувства.

— Татко — казах му аз с решителна кротост, — прости ми, но мама умря преди осем години. След толкова време няма мъка, която да пречи да се говори. Отговори ми.

— Ще ме обвиняваш ли? — смени той тона.

— За какво? — отвърнах живо и този път го погледнах право в очите.

— Знам ли? — повиши глас баща ми. — Ще отречеш ли, че ме подозираш?

— В какво? — повторих по-високо.

— В бог знае каква грешка.

— Не те подозирам. От какво умря тя?

— Не ти разрешавам...

— На легло ли е умряла? — изкрещях аз. — От болест ли?

— Стига! — изкряска той. — Този разпит е неприличен...

Изправи се като пружина и потегли с широка крачка.

— Не! Върни се! — продължих да викам аз. — Ако откажеш да ми отговориш...

Но той само махна с ръка, без да се обръща, и изчезна между дърветата. Дълго останах сломена върху поваления ствол. Гората, която толкова бях обичала, сега ми изглеждаше злокобна. Потайна, подозрителна, мрачна. Обземаха ме страхът и треперенето, които ме бяха завладели пред ранения непознат с разкъсания от капана крак... Божичко! Всичките тия вълчи капани — и тази барикадирана врата — и аз, която никога не си бях направила заключението — и майка ми, ако това беше истина — умряла, ако е била тя — в Бургонския канал, тук, почти под носа ни — удавена, удавена: моята майка — ами тогава, боже мой, тогава... аз и Жюлиен...

И изведнъж си представих благото меланхолично лице в странния миг, в кратката секунда, когато помислих, че виждам, удължени и деформирани, собствените си черти като в огледало... Станах и се затичах.

Не към къщата обаче. Почти несъзнателно забелязах, че й обръщам гръб. Аз бягах. Не знаех къде отивам. Бягах от къщата,

където живееше баща ми, бягах от тюрмата, където се криеше този човек зад вълчите си капани, зад вратата и дебелите стени...

Тичах. Страхувах се. С някакъв нарастващ страх, който се разпростираше на последователни вълни върху всички хора, върху всички предмети. Защото, щом като баща ми, това близко същество, край което бях живяла седем години, щом този благочестив и почтен човек можеше да се усмихва така, да се усмихва и да бъде убиец — ами тогава, божичко, в кого да имаш доверие? На кого, на какво да се облегна? Каква беше тая цивилизация, способна да ражда подобни ужасии? Нищо не ме закриляше. Бях живяла сред спокойствие и идиотско безразличие. Бях си крила главата като камилска птица, за да не видя и не узная нищо от това ужасно минало — а то можеше да възкръсне, ако не се внимаваше. Защото този вид убийци съществуват. Може би един от тях е господинът, който минава?

Тичах. Накрая разбрах, че бягството ми ме отвеждаше в кръчмата. На пътя имаше спрени камиони, чиито шофьори пиеха по чашка. Влязох и попитах дали някой от тях не минава през Оксер, Ларош или Жоани. Изгледаха ме изненадани. Трябва да съм изглеждала странна.

Един от мъжете започна да се смее. Друг един стана. Не беше много млад. Той каза: „За Ларош съм, ако искате...“ След два часа бяхме там.

Слънцето залязваше над Париж, когато експресът бавно влезе в лионската гара.

Несъмнено това са били стари слугински стаи, обзаведени и свързани помежду си. Шестата вляво — без надпис на вратата. Почуках срамежливо. Той не се изненада, като ме съзря на прага. При все това повдигна вежди, като ме видя с празни ръце, дори без някое куфарче. Много бърже отгатна какво се беше случило.

— Имаш ли пари? — попита ме той, като отиде да се рови в някакво чекмедже, без да чака отговор. Обръщението му на „ти“ незабавно установяваше отношенията ни.

— Мога да те настаня тука, сестричке, ако предпочиташ.

Дали имам предпочитания? Тук или в хотел? Още не бях и помислила. Той разбра и това. Предложи ми едно удобно кресло.

„Сядай и си почивай!“. Аз строполих в него. Веднага нещо се отпусна — всичко онова, което удържах в себе си от три дена — и аз се облях в сълзи.

— Точно така. Поплачи си малко. Това ще те облекчи.

Той седна срещу мене и ме гледаше с тъжен поглед, разведрен от искрица радост, че ме вижда тук, при себе си. Всичко беше толкова нежно и по братски, че усетих двоен порив, огромна необходимост от кротка нежност, пожелах да ме вземе на ръце, за да ме залюлее, да ме утеши, бях едно съвсем малко момиченце с голяма скръб. Той не направи нищо. Аз се изсекнах и малко се посъвзех.

— Извинете, извинявай — смотолевих. — Скарах се с баща си. Край. Няма да се върна там...

И отново сълзите ми рукнаха, не можех да ги задържа. Забелязах, че малко помръкна. Попита ме: „Сърдиш ли ми се?“, и тъй като аз не разбирах, добави: „Че съм те смразил с...“. Изкрещях: „Не!“, но той поклати глава: „Би имала право да ми се сърдиш. Знаеш ли, аз дълго се колебах...“

— За какво?

— Дали да ти говоря. Не разбрах веднага, че си ми сестра. От това, което ми бяха разправяли, мислех, че ще заваря при него заедно с леля ти една нейна дъщеря, съвсем чужда. Впрочем това с нищо не промени нещата: само като те видях и без да зная коя си, решението ми вече избледня — как да причиниш нещастие на невинен... А по-късно, когато разбрах... за малко не си тръгнах, както бях дошъл. А може би трябваше да го направя. Може би си обичала дълбоко баща си, а аз щях да разруша всичко. През цялата нощ не мигнах.

— Слушай — казах му, подбирайки думите си. — Да, мисля, че го обичах по особен начин. Но това основание ли е, за да... Не, знаеш ли, има хора... когато са болни от рак например, които не искат да узнаят. Страх ги е да се страхуват. Има други, които биха се почувствували оскърбени и унижени в подобен случай. От това, че крият истината от тях. Разбираш ли?

— Да... — отвърна той колебливо.

— Аз не съм много силна, но не искам да крият истината от мене. Защото и най-жестоката истина струва повече... от някакво щастийце, от някакво щастийце, което бавно тлее в съзнателно незнание. О, това никак не пречи да плача, както виждаш, извинявай,

трудно ми е да се сдържа... Очевидно това е тежко. Да, но е благотворно. Не ти се сърдя. Напротив, благодаря ти. Благодаря, ти постъпи добре...

Сълзите ми се стичаха, протегнах му ръка и той я пое в своите, почака плачът ми да престане и когато видя, че се усмихвам, ме попита дали съм обядвала или вечеряла. Поклатих глава — нищичко не съм хапвала от сутринта. „Е, добре — каза той, — като начало ще те заведем на ресторант.“

Бях се съвзела вече достатъчно и поисках най-напред да си измия лицето и да си сложа малко грим. Едно момиче с подпухнали очи, придружено от младеж — това говори зле за момичето. Докато слизахме, му казах:

— Дори името ти не зная. Как се казваш?

— Жюлиен — каза той и се усмихна.

— Да, ама...

— Жюлиен Давид — довърши той сериозно. Не посмях да го попитам дали това е еврейско име. Ако беше така, издайничеството и може би изтезанието на неговия баща от моя, ужасната му смърт, щяха да бъдат още по-отчайващи и омразни за мене. Помислих си — ами моята — нашата майка? И тя ли е била еврейка? Това би обяснило, че оня я е държал чрез шантаж, чрез заплаха за детето, за самата нея...

Седнахме в един закътан ъгъл на малко ресторантче край площад „Де Вож“. Оставих Жюлиен да поръча менюто. Бях гладна, но стомахът ми беше свит. Когато келнерът се отдалечи, най-накрая се осмелих да му поставя въпроса, който ме изгаряше.

— Самоубила ли се е мама или пък...? — не посмях да доизрека.

Той очакваше тези думи. Отмести ножа и вилицата си и се втренчи в покривката на малки червени квадрати.

— Заключението беше, че е самоубийство — рече той. — Но как да узнаеш? Палтото, тилът и раменете бяха разкъсани, без съмнение от витлото на някой шлеп. Дори да е имало някакви следи, те са изчезнали при това обезобразяване.

Отново потреперих.

— А ти не насочи ли... — поколебах се аз.

— Какво?

— ... полицията... към...

— Не — каза той свирепо. — Тази работа засягаше само мене.

После някак си без връзка попита:

— Ти къде си родена?

— В Бургос, в Испания.

— Ето ти... Дали мама е избягала, за да се върне във Франция? Дали са се върнали заедно? Страхувал ли се е да не би тя да го издаде? Може би я е бил до смърт? Или я е направил така нещастна, че да се самоубие? Или може би е имала много угризения? Кой може да знае? — Спомних си очите ѝ, изпълнени с ужас — ужасени от какво?...

— Животът — продължаваше той — е пълен със загадки от този вид, които остават без разрешение. Но лично за мене няма съществена разлика дали умряла от удар или от нравствено терзание...

Някаква грубост сбръчкваше тъжното му лице.

— Какво търсеше у нас? — запитах тръпнеща. — Да го убиеш ли беше дошъл?

— Да, да го убия като куче. Да отмъстя за двете му жертви и за още колко други. Имаше късмет, че ти беше там...

— Ами сега? — Студ ме пронизваше чак до костите. — Не отивай там — рекох трескаво. — Той разбра. Предупреден е. Ще затвори вратата с четирите ключалки, ще сложи лоста и ще дебне през шпионката. Има снайпер, който винаги е зареден.

— А — каза той усмихнат, — стига да искам, знам как да се захвана с тая работа. Само че... — и вместо да продължи, той попита: — Баща ти те обича, нали?

— Сигурно, по някакъв свой начин — разсеян или страстен, в зависимост от дните. Но, общо взето, да, мисля, че ме обичаше.

— А ти?

Нещо така ми тежеше в гърдите, че трябваше да направя усилие, за да поема въздух.

— Казах ти, че аз също.

— Е, тогава...

— До тази сутрин — уточних мрачно. — Докато го видях как се моли. Сега всичко е свършено.

— Не го ли обичаш вече?

— Не. — И поклатих глава отрицателно. — Не — повторих по-високо. — Не го мразя, а нещо още по-лошо. Аз го... — Търсех безуспешно думата, с която да изразя това ново чувство. Презрение

беше все още слаба дума. Отвращение? Ужас? Имаше нещо такова, но не посмях да произнеса думата.

— Слушай — подзе той.

— Зная какво ще кажеш.

— Не съжеляваш ли? — настоя той неспокоен. — Наистина ли не съжеляваш?

— Наистина не. Никога няма да се върна там. Никога.

Лицето му се проясни. Стори ми се дори почти щастлив в меланхолията си.

— Това си бях пожелал, на това се надявах — продължи той тихо. — Има по-висша присъда за човека от смъртта: едно дете, което избягва и го осъжда.

„Може би“ — помислих си аз. Представих си баща ми и новия му живот насаме със сестра му. О, той сигурно ще се утеши. Пък и дали бях само негова дъщеря? Изоставена в продължение на единайсет години... После ме беше прибрал. По каква ли причина? Заради алиби или от угризения? Под носа ми той е водел трудно съществуване. Дали не е трябвало и аз, както Жюлиен, да желая отмъщение за смъртта на майка си и може би за смъртта на един непознат баща? Зъб за зъб, око за око?

Гледах брат си, с когото щях да живея известно време. Погледът му беше ясен. Не съглеждах вече в него мрачния блясък на отмъщението, нито ледения на съдника. Обземаше ме някаква умиротворена кротост. Стори ми се, че бъдещето ми се усмихва. А може би и на него — аз щях да излича следите от тъгата по това хубаво, сериозно лице.

Донесоха ни ордьовъра. Нахвърлихме му се с настървение.

[1] Град във Франция, за който през Първата световна война са се водили кръвопролитни боеве между французи и германци — Бел.ред. ↑

[2] Градче в Белгия, където през декември 1944 г. хитлеристите контраатакували американската армия. — Бел.прев. ↑

[3] Ръководителят на френските фашисти. — Бел.прев. ↑

ЗАСЛУГИ

Имате удоволствието да четете тази книга благодарение на *Моята библиотека* и нейните всеотдайни помощници.

МОЯТА БИБЛИОТЕКА

<http://chitanka.info>

Вие също можете да помогнете за обогатяването на *Моята библиотека*. Посетете **работното ателие**, за да научите повече.